ACADEMIA ROMÂNĂ
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE
SERIA III TOMUL VII MEM. 12

UNIFICAREA LEGISLATIVĂ

DE

ANDREI RĂDULESCU
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE
CONSILIER LA INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

CVLTVRA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI
1927

www.dacoromanica.ro

UNIFICAREA LEGISLATIVĂ

DE

ANDREI RĂDULESCU

Ședința dela 2 Iunie 1927

Voiu expune câteva *considerațiuni generale asupra unificării legislative.*

S'ar părea că această problemă nu trebuie să ne mai preocupe prea mult; ea ar fi putut fi un obiect de discuție acum câțiva ani, dar nu azi când unificarea s'a și înfăptuit în parte.

Cu toate acestea, ea este încă de actualitate și de o importanță deosebită. Se pare că nici n'am voit s'o atacăm în întregime și s'o discutăm sub toate fețele; în fapt s'a căutat, însă, par'că pe nebăgate de seamă, să se realizeze câteva părți din ea.

Cu dorința de a contribui la rezolvarea ei, cercetez acì principalele chestiuni.

* * *

I. Prima întrebare care se pune este *asupra necesității unificării: este necesară unificarea legislativă?*

Pentru mulți — din fericire pentru majoritatea locuitorilor acestei țări — întrebarea pare de neînțeles. De sigur — răspund fără ezitare — că această unificare este necesară; România trebuie să aibă aceleași legi pe tot teritoriul ei.

Totuș sunt persoane — azi în număr tot mai redus — cari cred că nu este necesară sau nu este de o mare necesitate. Ei susțin că Statul nostru — și pentru a-și întări argumentul generalizează, spunând: orice Stat — poate trăì și fără unitate de legislație; dovadă că atâtea State au trăit — unele mai trăesc — fără aceleași legi în tot cuprinsul lor. Și adaugă că în unele părți ale unui Stat sunt interese deosebite,

1 *A. R. — Memoriile Secțiunii Istorice, Seria III, Tom. VII, Mem. 12.*

www.dacoromanica.ro

obiceiuri, concepții diferite și ca atare este nevoie să se păstreze, să se apere în mod deosebit, să se facă legi speciale. Aceasta s'a întâmplat pe vremuri în toate Statele; în timpurile noastre a existat și există încă diversitate de legislații în Germania, în Elveția, în Austria, Ungaria, Rusia, etc.

Ei mai citează și unele din legile făcute la noi, mai ales în timpul din urmă, cum sunt legile agrare cari s'au alcătuit separat și în multe privințe cu reguli deosebite pentru diferitele părți ale Statului.

Aceste susțineri sunt neîntemeiate căci *necesitatea unificării poate fi foarte ușor dovedită.*

Este suficient să ne gândim la sensul noțiunii de Drept, la rolul pe care-l îndeplinește, sub formă de lege, de obiceiu, doctrină, jurisprudență, scris ori nescris.

Dreptul cuprinde norme de conduită obligatorie pentru om în societate; el servește pentru a reglementà raporturile dintre persoane, pentru a apără facultățile, prerogativele, bunurile fiecăruia, pentru a îndrumà și a protejà activitatea omenească.

Astfel fiind, pentru ca indivizii și reunirile lor, grupările sociale să poată conviețuì, să se poată desvoltà și progresà trebuie să fie cârmuiți de aceleași reguli, de aceleași norme. Este elementar că nu mai poate fi normă de Drept, când fiecare individ ar pretinde că are norma sa specială, după care se conduce și căreia înțelege să i se supună; iar în ceeace privește grupările sociale, ele nici nu pot dăinuì dacă n'au aceleași reguli de conducere.

Ceeace este adevărat pentru un grup social cât de redus este și pentru formele mai mari ale acestora.

Grupările sociale, cari au reguli identice de Drept pentru conducerea lor interioară dar diferite de ale celor dimprejur, pot trăì și se pot desvoltà, este adevărat, dar relațiile cu altele se desfășură cu greutate.

Cu cât este mai mare uniformitatea regulelor de Drept, cu atât viața se desfășură mai cu ușurință, raporturile de tot felul se îmmulțesc, siguranța crește, activitățile individuale sporesc, totul progresează.

Dacă uniformitatea este utilă în aceste condițiuni, ea este nu numai utilă ci necesară când persoanele, cărora li se aplică normele juridice, fac parte din *acelaș Stat.* Viața se simplifică din punct de vedere public și privat. Statul nu este obligat să facă, să modifice, să țină la

www.dacoromanica.ro

curent atâtea legi, să aibă un număr mai mare de funcționari care să le cunoască sau să ceară aceluiaș număr să muncească mai mult pentru a le cunoaște și a le aplică, să cerceteze la orice moment, care lege se aplică în cutare teritoriu, față de cutare individ, etc., ceeace de sigur nu e ușor; și numai pentru rezolvarea grabnică a chestiunilor, numai pentru simplitate și înlesnire nu este. Fără discuție că mecanismul Statului merge mult mai bine cu legislație uniformă; și cu cât diversitatea va fi mai mare cu atât viața Statului se va desvoltà mai încet și mai greoiu.

Neajunsurile sunt și mai mari pentru indivizii din acest Stat sau pentru străinii, cari vor să aibă relațiuni cu ei pentrucă la orice moment trebuie să știe și să se întrebe care este legea aplicabilă; de acì îndoială, neîncredere, stânjenire în raporturi, împiedecare ori încetineală în mersul societății.

* * *

Până acum la noi nici nu se punea problema ca în Statul nostru să fie decât o singură legislație pentru toată populația; toți locuitorii Statului român aveau și erau supuși aceloraș legiuiri.

Unirea țărilor surori a schimbat fața lucrurilor.

După concepția anterioară se credeà că imediat ce se vor desrobì aceste provincii — unii credeau înainte de încheerea tratatelor, după exemplul recent al Italienilor în Tripolitania — se vor întroduce acolo cât mai curând legile Vechiului Regat. Se studiase ceva din legile noilor teritorii, dar numai pentru a aveà cunoștință de ele și pentru a fi utilizate în epoca de tranziție, pe care o socoteam cât mai scurtă. Nu bănuià nimeni că ar puteà rămâne în vigoare legile ungurești, austriace, rusești și încă atâția ani și — mai extraordinar — că s'ar puteà găsì cineva, care să gândească — necum să ceară — ca să fie înlocuite cele românești ale Vechiului Regat cu unele din cele dintâi.

Și totuș ne găsim, după aproape 9 ani dela Unirea mult visată, în această stare, pe care n'o bănuiam; s'au ivit unele manifestări pe cari nu le-au întrezărit decât poate cei mai pesimiști, cari nu credeau în posibilitatea Unirii și cari manifestări vor rămâne — e bine că nu s'a scris mai mult despre ele — ca niște amintiri foarte neplăcute din această epocă. Ne găsim — cum se știe — în fața unei mari diversități de legi în cuprinsul Statului nostru, pe care-l socotim unitar și indivizibil, expresia unității neamului românesc.

www.dacoromanica.ro

Această diversitate *îngreuiază foarte mult viața din toate punctele de vedere și menține în mare parte vechile granițe.* După trecerea acestora nu știi dacă n'ai călcat vreo lege, începi a te îndoì că ești în țara ta, nu știi ce formalități trebuie să faci pentru a stabilì legăturile de familie, pentru a încheià un contract, pentru a dobândì un bun, pentru a-ți plasà economiile, etc. Căsătorit în Basarabia te întrebi dacă ești valabil căsătorit și ce valoare are această căsătorie în restul țării. Divorțat, într'o parte a țării, nu știi dacă vei fi socotit ca atare în altă provincie. Deschizându-se succesiunea unuia din Vechiul Regat, care era trimis funcționar într'una din nouile provincii, te vei întrebà ce lege se aplică, cine vine la moștenire, etc.? Dar o chitanță, o poliță cum trebuie făcută? Societățile cum trebuesc constituite?

In materie de procedură câte neajunsuri? Cum faci acțiunea, cum citezi, unde și prin cine? Cum se face executarea?

Și în care materie nu întâmpini greutăți foarte mari? Cum să se stabilească legături între provincii când comerciantul nu știe ce-l așteaptă mâine în acest haos, în care nici juriștii nu se pot lămurì.

Situația e poate mai rea decât atunci, când acești locuitori făceau parte din diverse State; se știà, cel puțin, cine e străin, cine e național, aplicai o lege sau alta după normele dreptului internațional. Acum străini nu sunt, dar nici aceeaș lege n'au. Chiar dacă s'ar admite, fără discuție, să se aplice principiile internaționale ca și când ar fi străini totuș nu e ușor să stabilești calitatea persoanelor cari și-au schimbat domiciliul ori s'au căsătorit cu altele din altă provincie, etc., etc.

Se vorbește de un *drept interprovincial*, menit să înlăture multe din dificultăți. Nu știu întru cât va reușì; în orice caz nu într'o largă măsură.

Toate însă nu sunt decât expediente pentru a micșorà răul, care va persistà cât timp nu intervine remediul radical: unificarea.

Nici nu ne dăm socoteala ce însemnează acest rău pentru mersul vieții noastre în toate domeniile.

Este suficient să se intereseze cineva câte greutăți întâmpină funcționarii din cauza atâtor legi și mai ales magistrații.

Dreptul roman, în special legislația lui Iustinian, dreptul bizantin, mai ales Basilicalele și manualul lui Armenopol, pravilele noastre, legile din Vechiul Regat, legile austriace, maghiare, rusești, obiceiul pământului, dreptul obișnuelnic maghiar, etc., toate acestea, multe

www.dacoromanica.ro

fără textele necesare, fără lucrări ajutătoare sunt supuse destul de des, uneori zilnic, spre aplicare magistraților noștri.

Cu toate dificultățile, pe care puțini le bănuesc, ei își exercită misiunea cu multă hărnicie, căutând să cunoască și să aplice cât mai bine noianul de legi, în care se sbat. Puțini magistrați în Europa luptă cu atâtea greutăți juridice ca mulți din ai noștri, mai ales din nouile teritorii.

Cine n'are posibilitatea să facă alte cercetări, binevoească a trece la Curtea de Casație și să asculte despre câte legi se vorbește și cât de departe suntem de unitatea legislativă, dinainte de războiu când juriștii își arătau talentul și știința, lucrând cu aceleași elemente de bază, cari formau Dreptul — unul singur — al poporului român.

Dacă s'ar cunoaște multiplele neajunsuri, ce rezultă din aceasta și asupra cărora n'avem timp să stăruim, nu știu câți ar mai sta la îndoială spre a recunoaște necesitatea unificării [1]).

Nimeni nu pretinde că viața socială nu poate merge, pentrucă nu este condusă de o legislație unitară. Ea își continuă mersul însă cu mari piedeci cari întârziază progresul.

Un Stat cu multe legislații se conduce mult mai greu și desvoltarea lui este întârziată. El pare un Stat care nu e definitiv închegat, definitiv format, un Stat care poate fi desfăcut oricând fără multă greutate.

Statul român nu trebuie să-și permită luxul de a face astfel de încercări de viață descompusă din punct de vedere legislativ. *El nu trebuie să lase a dăinui multă vreme impresia că nu are o formă definitivă, nu trebuie să lase pe neprieteni să creadă și să spună că nici noi nu socotim că este făcut pentru totdeauna ceeace s'a înfăptuit.*

Exemplele aduse cu legile agrare sau altele nu zdruncină argumentarea de mai sus. Aceste legi sunt cu caracter trecător, au fost făcute într'o epocă de mari prefaceri sociale, iar diferințele se explică prin anumite deosebiri economice. Dar chiar ele cuprind aproape aceleași principii de bază; diferențele au fost mai mult cu privire la cuantumul exproprierii; în tot cazul s'a vădit tendința de a le asimilà, de a le unificà pe cât mai mult.

[1]) Date foarte interesante se pot găsì în *raportul asupra Basarabiei* de care vorbim mai jos, alcătuit de d-nii C. Rătescu, Consilier la Casație, și Climescu, Prim-Președinte C. Apel, Chișinău. Deasemenea în *raportul referitor la Bucovina*. Amândouă sunt depuse la Ministerul de Justiție. Ar fi de dorit ca măcar concluziile să fie publicate.

www.dacoromanica.ro

Diversitatea de legislație nu numai că face tot mai dificilă conducerea Statului și reglementarea raporturilor juridice dintre locuitori, dar *stânjenesc mult și relațiile noastre cu străinătatea.*

Străinul, care va aveà legături cu un cetățean român, fie în afară, fie înlăuntrul țării noastre, va fi aproape totdeauna într'o situație grea neștiind care lege i se aplică, care e statutul personal al aceluia, dacă nu cumva s'a adus vreo modificare în sensul unificării, care e legea aplicabilă averii lui, cari sunt dispozițiile de executare, cari sunt garanțiile, etc., etc... Și fără îndoială că în aceste condiții nu se va grăbì să aibă raporturi cu supușii unui Stat, în care trebuie să te întrebi mereu ce lege se aplică și unde trebuie să înveți mult drept comparat ca să nu te rătăcești în atâtea paragrafe.

* * *

Unificarea legislativă este necesară — apoi — pentru a desăvârșì unitatea sufletească a neamului, pentru a întărì cât mai mult conștiința națională.

Dacă mijlocul de exprimare, *limba*, este un element așà de important pentru ființa națională nu este mai puțin importantă și *unitatea de Drept.* Cea dintâiu servește ca instrument uniform pentru manifestarea ideilor și sentimentelor, cealaltă ca organ de îndrumare a vieții, ca mijloc de conducere în multiplele raporturi sociale.

Este neîndoios că *Romanii* au romanizat diversele popoare nu numai prin limbă ci și prin impunerea acelorași norme juridice, cari au devenit fondul comun al atâtor neamuri. Deseori influența Dreptului a fost foarte puternică și a rămas în sufletul unor popoare, unde limba latină n'a învins limba națională. Este cert că nu puțin a contribuit la formarea și întărirea acelei mari forțe civilizatoare a Statului roman, unitatea de drept, existentă cel puțin în liniile mari.

Și este foarte explicabilă *influența legislației uniforme pentru unificarea sufletească a mulțimilor.* Când indivizii, cari fac parte dintr'un Stat se văd guvernați de aceleași reguli de Drept, când știu că în orice parte a țării lor vor fi urmăriți de aceleași legi și că pot face actele dintre ei după aceleași rânduelì, că oriunde s'ar găsì în limitele Statului vor aveà aceleași formalități de îndeplinit și aceleași norme de observat, ajung la convingerea deplină că aceea este legea țării, legea lor, una și aceeaș ca și țara și că toți concetățenii formează un tot nu numai din punct de vedere teritorial ci și ca fel de cârmuire.

www.dacoromanica.ro

Astfel, încetul cu încetul formează nu numai un singur trup ci și același suflet, în care, între atâtea alte părți comune, va intră și concepția despre lege și dreptate.

La noi — poate moștenire romană — poporul din Vechiul Regat pare că n'a conceput niciodată idea de legi diferite în același Stat. Afară de legile scrise, cari erau aceleași pentru toată țara, chiar Obiceiul pământului pare că a cuprins aceleași norme fundamentale peste tot. Și, repet, nu puțin a contribuit aceasta la unitatea sufletească a neamului și la rezistența lui.

In schimb în nouile teritorii, mai ales peste munți, același popor român, deși e guvernat de legi pe cari le-au făurit și le-au impus cotropitorii, a ajuns să se deprindă cu legi diferite în cadrul aceluiaș Stat și — mai curios — să socotească, zice-se, că's ale lor asemenea legi. Ceeace n'au isbutit răpitorii pe calea vorbirii, pentru desfacerea neamului românesc, care și-a păstrat unitatea de limbă, au făcut-o în bună parte pe calea normelor de drept, ceeace era și mai ușor din cauza naturii acestor norme și a autorității Statului.

Astfel unitatea pe terenul Dreptului n'a mai existat; și cu cât ne apropiem de vremurile noastre cu atât diferențierea e mai accentuată și din cauza legislației, ce cârmuià diferitele părți ale neamului.

Aceste diferențieri prejudițiază foarte mult unității sufletești. Cum vrem ca frații din nouile teritorii să se creadă definitiv uniți cu noi și cum să nu se socotească minoritarii că nu sunt membri ai Statului român, când tot vechile legi îi guvernează? Cum vrem să nu creadă și unii și alții — mai ales cei din urmă — că forma Statului nostru este un provizorat, când de peste 8 ani deabià ne mișcăm și par'că n'avem curaj să atacăm serios problema unificării? Cum vrem să nu se spună încă: «la noi și la voi»? *Cum vrem să se desăvârșească unitatea sufletească când vechile granițe există încă în lumea Dreptului?*

Este — dar — absolută nevoie ca deosebirile de legislație să fie înlăturate cât de curând, ca și alte urme ale stăpânirii străine [1]).

* * *

S'a spus contra unificării legislative că poporul n'o vrea, că ar fi contra intereselor și deprinderilor lui, că ar provocà multe greutăți și nemulțumiri.

[1]) Dealtfel aproape toți juriștii, cari s'au ocupat de aceste chestiuni, sunt partizanii unificării. Unul dintre cei mai distinși ai Franței, *Capitant* spune: «L'unité des lois est

www.dacoromanica.ro

Las la o parte ceeace s'a zis că ar puteà aduce și turburări, o părere cam îndrăzneață. S'au unificat unele dispoziții și totuș nu s'a întâmplat nimic; și nu pot crede că acei cari simt românește s'ar mișcà pentrucă s'ar introduce o legislație unitară românească.

S'ar atinge desigur obiceiurile, deprinderile unora, dar nimeni nu poate pretinde conservarea integrală pe vecie a ceeace a avut; cu atât mai mult când nici nu-i al lui, ci printr'o repetare de vorbe necercetate, îl socotește ca al lui.

Dar chiar de s'ar lovì în anumite tradiții, deprinderi și chiar în interese nu trebuie să împiedecăm — din această cauză — unificarea dacă interesele Statului o cer. *Nu se poate unire fără sacrificii. Dealtfel, după acest sistem, nu s'ar mai puteà face nici o schimbare de legi, pentrucă impune unor cetățeni sacrificii*; nimeni n'a îndrăsnit să formuleze o asemenea pretenție.

Se parę — o spun unii din bunii cunoscători ai stărilor de lucruri de acolo — că nu massele sunt contra unificării, din contră o doresc, ci anumite persoane — din nefericire unii chiar români de origină — pentrucă se tem că vor fi loviți în interesele lor deoarece vor fi nevoiți a cunoaște, a se deprinde cu legi noui. A fost o rezistență, manifestată în diverse chipuri, azi din ce în ce mai redusă, care totuș a fost o mare piedică pentru înfăptuirea unificării.

Deasemenea pretenții, de multe ori nemărturisite fățiș dar constatate deseori sub aspecte înșelătoare pentru cei mulți, e bine să nu ne ocupăm; și ar fi bine să fie uitate.

Astăzi se mărește tot mai mult numărul glasurilor, cari reclamă unificarea. Atâția juriști, mai ales magistrați, în reviste, în rapoarte, în lucrări se întrec în a arătà marile neajunsuri și pericole ale acestei stări de lucruri. Ei propun și cer unificarea cu toată căldura, ce le-o dă sentimentul național și înțelegerea deplină a acestei probleme așa de importantă pentru neamul și Statul nostru.

Toate considerațiunile duc la concluzia neîndoioasă că unificarea este necesară.

* * *

II. Ca să se vadă și mai bine că este inadmisibilă pretenția contrară trebuie relevat că *unificarea este tendința generală în Statele moderne.*

en effet une des conditions de l'assimilation et, d'autre part, les conflits que provoquent leurs divergences sont une grande gêne pour le commerce juridique». *L'introduction du droit civil français en Alsace et en Lorraine*, p. 150.

www.dacoromanica.ro

A trăit lumea multă vreme — mai ales în Apus — cu legi diferite, când fiecare oraș, fiecare Stătuleț aveà legile sale, când a fost în vigoare sistemul legilor personale; de sigur, însă, că n'a fost epoca cea mai fericită pentru omenire și nimeni nu va îndrăsnì să ceară să ne întoarcem acolo.

Năzuința lumii moderne și contemporane este spre unificare în toate domeniile și mai ales pe teren legislativ.

Unirea politică a diferitelor provincii în State mari, izvorul atâtor forme de progres, a dus și la unificarea legislativă. In acest sens s'au străduit atâtea minți luminate din Apus, cari au avut mult de luptat cu numeroase interese și prejudecăți medievale.

In *Franța* se realizase o parte din această unificare, în sec. XVIII-lea, dar mai erà mult până la terminarea ei. Către sfârșitul secolului mișcarea continuà; unificarea a fost, însă, realizată deplin în timpul marei revoluții franceze.

Înțelegând importanța acestei măsuri pentru viața și progresul națiunii, *Portalis* a scris un celebru pasaj, care trebuie repetat ori de câte ori este vorba de a convinge pe cei îndoelnici de necesitatea unificării:

«Les hommes qui dépendent de la même Souveraineté, sans être régis par les mêmes lois, sont nécessairement étrangers les uns aux autres; ils sont soumis à la même puissance, sans être membres du même État. Ils forment autant de *nations diverses* qu'il y a de coutumes différentes; ils ne peuvent nommer une patrie commune... Nous ne serons plus Provenceaux, Bretons, Alsaciens, mais Français» [1]).

Cu asemenea concepții s'a lucrat în timpul revoluției și al războaelor lui Napoleon și — cu toate greutățile acelor vremuri — Franța a ieșit mare și din acest punct de vedere, înfăptuindu-și unitatea legilor, cari au radiat departe și cari au fost mai trainice decât cuceririle.

Mișcarea pentru unificare a existat și în alte țări. In *Prusia* sec. XVIII a început să se realizeze și între altele s'a făcut codul lui Frederic cel Mare.

In *Austria* deasemenea s'au început, de pe la jumătatea acelui secol, lucrările pentru prepararea legilor unitare. La 1753 s'a numit o comisiune sub președinția lui Azzoni, profesor la Universitatea din

[1]) *Livre du centenaire du Code civil.* I. Introduction, p. XVII—XVIII.

www.dacoromanica.ro

Praga, care avea drept misiune să compileze cutumele existente și să umple lacunele «cu ajutorul sfintei rațiuni». La 1766 era alcătuit Codex Theresanius de 7377 articole, care însă tocmai din cauza acestui mare număr de texte n'a fost primit ci supus în 1772 unei revederi mai concise. Sub Iosef II, cu dorința-i de centralizare, s'a isbutit să se întocmească Codul Iosefin (1786), care cuprindea numai o parte din dreptul civil. Deabia în 1796 a fost gata un proect complet, care însă a fost pus în aplicare numai în Galiția. Infine după alte modificări, sub influența ideilor timpului și a exemplului Franței, care alcătuise codul la 1804, s'a promulgat la 1 Iunie 1811 codul civil, pus în aplicare la 1 Ian. 1812, un drept civil uniform în toate Statele austriace, afară de Ungaria, Croația și alte teritorii, unde a fost introdus mai târziu (1852—53).

Cu cât înaintăm în sec. XIX cu atât mișcarea de unificare s'a întărit și a luat mai mult avânt. Statele se consolidează pe noui baze — unele naționale — și în sensul întăririi unității; micile stăpâniri regionale sunt tot mai absorbite în organizația unitară și centrală a Statului; deacì nevoia mare, de a avea, în special ca drept public, legislație uniformă. Nouile condiții de viață impun să se procedeze la fel și pe terenul dreptului privat; unificarea acestuia merge mai încet, dar urmează sigur pe a celui dintâiu. In foarte multe părți se reclamă și se înfăptuesc legi uniforme pentru tot cuprinsul Statului.

In a *II-a jumătate a secolului* mișcarea devine aproape generală. Intre altele, Statele noui, desrobite, *Grecia*, *Serbia*, *Bulgaria*, *Muntenegru* își alcătuesc legi unitare. Până și în *Rusia* unificarea cuprinde regiuni întinse și legi foarte importante. *Ungaria* a făcut multe legi unitare și are pregătit și un proect de cod civil.

Este interesant de remarcat că în această jumătate mișcarea se întinde chiar în State, cari n'ajunseseră la unitatea politică și în care viața regională era foarte pronunțată.

Italia își făurea codul civil încă din 1865, când îi mai lipseau părți spre a formă Regatul de mai târziu.

Mențiune specială se impune pentru Germania și Elveția.

* * *

Cu toate că din punct de vedere politic *Germania* n'avea o unitate, totuș cu mult înainte de 1870 s'a străduit să realizeze unificarea legilor, și a și reușit în parte, cum e pentru codul comercial și altele.

www.dacoromanica.ro

După înființarea Imperiului, necesitatea unificării a impus să se lucreze cu toată energia în această direcție. Afară de legile de drept public au făcut frumoasa operă a *codului civil*, după o muncă de aproape 30 de ani, stabilind astfel unitatea părții celei mai însemnate din dreptul privat și supunând deacî înainte pe toți Germanii din Imperiu acelorași norme de conducere în viața zilnică. Deși mai existau ca organisme distincte atâtea State, cu puterea lor legiuitoare, atâția regi, prinți, guverne, deși regiuni întregi trăiseră secole o viață oarecum separată, cu obiceiuri, tradiții, interese speciale, totuș toată lumea germană a fost de acord că este absolut necesară unificarea legislativă, spre a consolidà pe deplin noul edificiu național și spre a cimentà cât mai puternic legăturile dintre membrii națiunii.

Mișcarea de unificare, de centralizare a mers înainte, iar după războiul mondial s'au întocmit și mai multe legi unitare și de sigur în curând unificarea pe terenul Dreptului va fi desăvârșită.

In Elveția, Stat format din 3 naționalități, cu 3 limbi oficiale, cu o puternică organizație a vieții cantonale, cu obiceiuri, cu tradiții, cu interese uneori diferite, s'a recunoscut încă dela 1798 necesitatea unei legislații uniforme. S'a mai reluat idea în a 2-a jumătate a sec. XIX și deși nu s'a realizat imediat, dar a început să se recunoască Puterii Centrale dreptul de a legiferà pentru tot Statul în unele materii socotite materii federale.

In virtutea acestui drept s'a votat, afară de diferite legi pentru organizația unitară a Statului, între altele, legea asupra stării civile și a căsătoriei, codul federal al obligațiunilor, legea pentru executări de datorii și falimente, etc. Opera mare, pe care au înfăptuit-o după o muncă plină de multe greutăți, în care s'a evidențiat încă odată însușirile juriștilor elvețieni și înțelepciunea acestui mic popor, este *Codul civil* terminat la începutul sec. XX, pus în aplicare la 1912 și socotit ca fiind cel mai bun cod civil.

Oricât de mult vor fi ținut unii la obiceiurile, la deprinderile lor locale, oricât vor fi fost geloși de dreptul de a legiferà în cantoane, mai ales în aceste chestiuni de drept privat, totuș în fața intereselor superioare toți s'au înclinat și au primit noua operă unificatoare.

Consiliul național și Consiliul Statelor l-au votat cu unanimitate iar poporul n'a cerut *referendum* în termenul constituțional, consfințind astfel și prin voința sa suverană acest monument de unificare.

www.dacoromanica.ro

Unul dintre autorii lui spuneà: «Un peuple ne peut garder à la longue son autonomie, que si toute sa pensée est dirigée vers une plus grande cohésion des forces et une plus active solidarité des intérêts, qu'il groupe entre ses frontières. L'extrême diversité, par suite l'inévitable insécurité des lois vont directement à l'encontre des nécessités nationales» [1]).

Astfel dar și în țări, făcute mai mult pentru viață regionalistă, spiritul de unificare este precumpănitor, domină și desăvârșește unirea sub toate formele. Și e așà de puternic acest spirit încât State, cari nu fac parte din grupul european, cum este *Japonia*, căutând să intre în cercul civilizației moderne și-a întocmit legi uniforme, la început sub influența vechiului continent, mai târziu emancipându-se, dar tot uniforme pentru întregul Stat [2]). Și exemple găsim destule și în *Statele Americii* unde, cu tot sistemul federalist, au destule legi comune și năzuința se pare că e de a merge pe această cale pentru cele mai multe materii juridice.

Dintre Statele Europei cu legi mai noui Spania a păstrat câteva părți de legislație cu caracter regional.

* * *

După ultimul răsboiu tendința spre unificare este și mai pronunțată. Statele noui sau mărite lucrează toate în vederea unificării.

In *Jugo-Slavia* a existat o mai mare varietate de legi ca la noi. După diferitele părți din care s'a format acest Stat găsim: drept sârbesc, drept muntenegrean, drept unguresc, austriac, drept pentru Bosnia și Herțegovina; multe din dispoziții se află sub formă de obiceiuri. Se pare că starea dreptului sârbesc nu este la înălțimea celui din Croația, în special, cu toate că și asupra dreptului din Serbia s'a exercitat puternic influența celui austriac; citãm ca exemplu codul civil. Intre altele și pe această superioritate juridică vor a-și întemeià Croații cererile, dacă nu de a se generalizà ce-i al lor, cel puțin de a li se lăsà neatins printr'o organizare federativă, ceeace însă Constituția în vigoare n'a admis, consacrând sistemul unitar centralist. Se găsesc acolo 6 Curți de Casație mai exact 4 și alte 2 cari funcționează ca secții separate pentru anumite teritorii, și depind una de Casația dela Belgrad și alta de cea dela Zagreb.

[1]) V. Rossel et F. Mentha, *Manuel du droit civil suisse*. I, p. 41.

[2]) *Les transformations du droit dans les principaux pays depuis 50 ans*. II, p. 219 și urm.

www.dacoromanica.ro

Indată după Unire (1 D-brie 1918) *s'a recunoscut necesitatea unificării*. Pentru aceasta s'a şi creat un Minister al unificării legislaţiei, care a existat — se pare — până acum câtva timp, s'a înscris în Constituţie dispoziţii în vederea unificării, s'a recunoscut o singură Curte de Casaţie, s'au făcut diferite legi de drept public pentru unificare şi se lucrează stăruitor pentru desăvârşirea ei [1]).

Cehoslovacia s'a găsit, deasemenea, cu varietate de legislaţie dar mai redusă. Acì erau: dreptul austriac pentru Bohemia, Moravia şi Silezia, dreptul din Ungaria pentru Slovacia şi Rusia subcarpatică. Acestea au fost lăsate, provizoriu, în vigoare, dar s'a recunoscut îndată nevoia de unificare, oricâte greutăţi întâmpină şi s'a şi început a se lucrà în acest sens. Cu toate că Slovacii şi Rutenii au pornite tendinţe spre autonomie — ceeace se pare că este aproape a se realizà din punct de vedere administrativ — totuş unificarea legislativă nu se constată a fi provocat neînţelegeri, toţi recunoscându-i utilitatea mai ales pentru consolidarea Statului. Incă din 1920 s'a întocmit o comisie de codificare, care a lucrat în special pentru unificarea dreptului civil. A fost, un moment, vorba să se adopte Codul civil francez, dar în urmă, pentru diferite consideraţiuni s'a hotărît să se ia ca bază tot codul civil austriac, căruia să i se aducă modificări. Lucrările sunt destul de înaintate şi de interesante [2]).

S'au înfăptuit şi aici — de sigur — destule legi uniforme pentru noul Stat. Ceeace merită a fi relevat este că necesitatea unificării este necontestată.

Polonia a moştenit în acelaş chip legislaţii foarte diferite, poate mai diferite şi mai numeroase. Din punct de vedere legislativ Polonia de azi coprinde: 1) Fosta Polonie rusească, compusă la rându-i din Vechiul Regat şi Palatinatele de Răsărit;

---

[1]) *L'état du droit et de la science juridique serbes et le travail législatif dans le royaume des Serbes, Croates et Slovenes* par M. Thomas Givanovitsch, Profes. la Belgrad în «Bulletin de la Société de législation comparée» 1925 No. 10—12, pag. 437 şi urm. — *L'unification des législations sur les avocats en Yougoslavie* par M. Jivoia Peritch. Prof. Belgrad, ibid., p. 452 şi urm. *De l'unification du droit civil en Yougoslavie* par Peritch. «Bulletin Soc. l. comp.» 1926, No. 10—12, p. 477 şi urm.

[2]) *La codification du droit civil en Tchécoslovaquie* par Iaromir Sedlacek în «Bulletin de la S. l. comp.» 1925, No. 4—6, p. 140 şi urm. Cf. *Il movimento legislativo nella Republica cecoslovacca nel campo del diritto privato negli anni 1918—1925* del Dr. Miroslav Bohacek în «Bolletino dell' Istituto di Studi legislativi» 1927, Roma, vol. I, pp. 111—119.

www.dacoromanica.ro

2) Polonia austriacă cu legi austriace; 3) Polonia prusiană cu legi germane și prusiene; 4) Teritorii ungurești (Spisz și Orawa) cu drept maghiar. In Polonia rusească, însă, legislația nu este uniformă ci foarte amestecată; întâlnim cod civil polonez, o parte din codul Napoleon, cod de comerț francez, cod de procedură rus, cod penal rus, ca și cel de instrucție criminală, cod de comerț rus și cod civil rus, legea notariatului rusă, etc.

Una din principalele preocupări, după ce Statul a luat ființă, a fost unificarea legislației prin întocmirea unei noui legislații naționale. Și aici s'a alcătuit o comisiune de codificare, care lucrează cu mult zel și sunt speranțe că nu e prea departe timpul când Polonia va aveà o legislație uniformă [1]).

Și în *Italia* s'a pus problema după liberarea teritoriilor de sub stăpânirea străină. Au fost discuții în privința metodei de realizare, s'a întrebuințat o procedură diferită de aceia din alte părți și care constă în a reforma mai întâi legile naționale îmbunătățindu-le. Lucrările întârziază dar necesitatea unificării nu s'a contestat, toți recunoscând că e indispensabilă unui Stat modern.

Dealtfel aceasta se impune mai ales sub guvernarea lui Mussolini, care a dat Italiei între altele și posibilitatea unității de jurisprudență, desființând diferitele Curți de Casație și păstrând numai pe cea din Roma [2]).

Alsacia și Lorena, revenite la patria-mumă, au pus și pentru *Franța* problema unificării. Nu s'au introdus legile franceze în provinciile desrobite, așà cum se făcuse la 1860, când au fost alipite Savoia și arondismentul Nisei. Deastădată s'a întrebuințat altă metodă. S'a păstrat, la început, dreptul anterior apoi treptat treptat s'au introdus părți din legislația franceză, iar prin 2 legi dela 1 Iunie 1924 s'au introdus legile civile și comerciale, cu oarecare rezerve în privința unor instituții locale, care au părut mai bune decât corespunzătoarele din dreptul francez (regimul incapabililor, regimul matrimonial, publicitatea drepturilor reale imobiliare, contractul de asigurare, regimul moștenirilor, asociațiuni, fondațiuni, culte, regim fonciar, execuția silită asupra imobilelor) [3]).

[1]) *L'état actuel de la codification en Pologne* par Léon Babinski. Acelaș «Bulletin» 1925, No. 10—12, p. 458 și urm. Cf. *I lavori di codificazione in Polonia nell' anno 1925* del Dr. Xavery Fierich in «Bolletino dell' Instituto di Studi legislativi» vol. I, pp. 120—1929.

[2]) «Bulletin soc. lég. comparée» 1927, No. 1—3, p. 91; No. 4—6, p. 214 și urm. «Bolletino dell' instituto di Studi legislativi» I, cuprinde studii interesante asupra unor proecte.

[3]) Legile în *Annuaire de législation française* 1924, p. 190 și urm.
Cf. *L'introduction du droit civil français en Alsace et en Lorraine*, 1926.

www.dacoromanica.ro

S'au ivit și acolo elemente cari ar fi dorit separarea legislativă a noilor provincii, dar au rămas izolate în fața hotărîrii generale de a realipi desăvârșit și veșnic aceste provincii nu numai de trupul ci și de sufletul Franței.

Amintim că și *Turcii*, din dorința de progres, dar mai ales din nevoia de unificare au luat măsuri în acelaș sens; între altele au adoptat codul civil elvețian, bruscând poate lucrurile, călcând tradiția și lovind desigur în multe interese și obiceiuri. Trebuià însă o nouă legislație modernă și uniformă. Statul modern reclamă imperios această uniformitate și înaintea ei trebuie să se plece totul.

Sovietele — oricâte critici se pot aduce legislației lor și cu toate că au pretins că respectă dreptul de autodeterminare al popoarelor, așà de numeroase în hotarele fostei împărății — au făcut destule legi cu caracter general, unificând astfel Dreptul. Afară de legile de drept public citâm între altele: codul civil și al relațiilor de familie, codul muncii, codul agrar, forestier, minier, veterinar, etc.

* * *

Această tendință de unificare nu există numai în cadrul Statelor, ci are un caracter mai larg, de a unifică legile diferitelor țări, de a face legi uniforme pentru cât mai multe State, de a alcătui legi internaționale identice. Aceasta se observă mai ales pe terenul comercial, unde nevoia unificării este și mai simțită și unde s'a început mai întâi unificarea și în interiorul Statelor cu legislații felurite cum, au fost Germania și Elveția.

In sensul acestei unificări internaționale s'au făcut lucrări, s'au întrunit congrese, s'au luat rezoluții cum sunt cele dela 23 Iulie 1922 luate de Conferința dela Haga asupra unificării dreptului referitor la cambii și cekuri.

In timpul din urmă s'au alcătuit *Uniuni internaționale* pentru apropieri și chiar unificări de legislații. Menționăm: Uniunea legislativă între națiunile aliate și asociate. Comitetul francez de comun acord cu Comitetul italian al acelei asociații întocmesc o «refacere paralelă a codurilor civile din Franța și din Italia cu privire la materia obligațiunilor și a contractelor» [1]), un început de unificare a Dreptului privat.

[1]) «Bulletin de la Soc. lég. comp.» 1926, No. 10—12 p. 470, *Ibid.* 1927, No. 4—6, p. 207 și urm. Relevăm și tendința *unificării legislative între Germania și Austria*, ca pregătire pentru unirea politică.

www.dacoromanica.ro

Cercetările de drept comparat mai cu seamă dovedesc că legislațiunile diferitelor popoare tind să se apropie unele de altele, să se asemene, păstrând, bineînțeles, anumite părți caracteristice fiecărei națiuni.

Sunt astfel destule elemente, cari arată că *evoluția legislației mondiale merge spre unificare.*

Se susține chiar că trebuie salutată orice sforțare de unificare legislativă ca o contribuție la opera generală a Umanității, în sensul creării unei Societăți mondiale, ceeace va aduce pace, căci «elementele cari se aseamănă nu pot să se bată sau elementele cari nu se combat se aseamănă» [1]).

* * *

III. Să vedem — pe scurt — care a fost *la noi starea de spirit, tendința de până acum și cum s'a făcut unificarea la 1864—65.*

Organizația țărilor noastre dela forma cea mai simplă până la alcătuirea de State a fost aproape aceeaș, iar Obiceiul pământului, legea fundamentală, a cuprins aproape aceleași norme atât pentru Dreptul public cât și pentru cel privat.

Legile scrise au fost foarte asemănătoare unele cu altele. Ceeace se făceà într'o țară erà în curând întocmit aproape la fel și în cealaltă. Pare — cum am observat și în altă parte — [2]) că erà un fel de întrecere între cele 2 State pe terenul legislativ; din totul reese o mare asemănare între ele.

In tot cazul, în fiecare din cele 2 Principate, a fost unitate legislativă iar nu diversitate pe regiuni sau în alt chip.

Cu cât ne apropiem, cu atât tendința de a aveà aceeași legislație în cele două State este mai pronunțată; unificarea este cerută, chiar înainte de unirea politică.

In secolul XIX-lea ideile capătă o concretizare formală în *Regulamentele organice.* In art. 426 Reg. Moldovei se prevedeà: «Identitatea (potrivita ființă) a legislațiunii e cel mai bun mijloc a desăvârși unirea morală a ambelor Principaturi». Iar în altă parte se prevedeà: «din condicile politicești și criminalicești a acestor 2 țări să se alcătuească unul și numai singur legiuitor».

Ca aplicare a acestor idei și ca rezultat al culturii juridice, care se răspândeà tot mai mult, în perioada regulamentară s'a făurit în

[1]) «Bulletin S. l. c.» 1926, pp. 477—478.

[2]) *Cultura juridică românească în ultimul secol,* 1922, pag. 27.

www.dacoromanica.ro

ambele Principate multe legi, aproape identice, influențate — uneori foarte mult — de legislația franceză, pregătindu-se astfel ceeace aveà să urmeze [1]).

Când s'a pus efectiv problema Unirii, ai noștri n'au înțeles o clipă că s'ar puteà concepe o unire între cele două țări și totuș fiecare să rămână cu legile ei, nici măcar până la o anumită dată.

Aceasta n'au priceput-o în destul diplomații, când aranjau, prin diferite socoteli, soarta poporului din cele două Principate, care se pronunțase hotărît pentru Unirea grabnică și desăvârșită. Totuș și aceștia au trebuit să înscrie în *Convențiunea dela Paris* dispoziții în sensul unificării.

Astfel s'a creiat un organ legislativ comun: *Comisiunea centrală dela Focșani*, s'a recunoscut unor dispoziții din Convenție caracterul de «constitutive», constituționale, și au fost puse sub paza Comisiunii Centrale, s'a dat prepararea legilor de interes general comun în competința aceleiași Comisiuni. Aceste legi puteau fi amendate de Adunările legiuitoare din fiecare Principat dar dacă — după aceea — Comisiunea Centrală admiteà ca definitiv un proect, fiecare Adunare nu mai aveà dreptul decât să-l primească în întregime sau să-l respingă.

In enumerarea legilor de interes general comun sunt trecute în primul rând acelea, care aveau de obiect unificarea legislației; după ele urmau acelea referitoare la unirea vămilor, a poștelor și telegrafelor, fixarea monetei și deosebite alte materii de folos public comun celor două Principate.

Drept principală datorie se indică acestei Comisiuni ca «odată înființată» să se ocupe special «*a codifica legile în ființă, punându-le în armonie cu actul constitutiv al nouei organizații*».

«Ea va revizuì — prevede art. 35 al Convențiunii — regulamentele organice precum și condicile civile, criminale, de comerț și de procedură, *astfel încât, afară din legile curat de interes local, să nu mai fie în viitor decât unul și acelaș trup de legislație, care să se execute în ambele Principate* după ce va fi votat de către respectivele Adunări, întărit și promulgat de fiecare Hospodar».

Tot pentru unificarea Dreptului s'a creiat *o singură «Curte înaltă judecătorească și de Casație» comună ambelor* Principate. După ce, grație

[1]) Andrei Rădulescu, *Cultura juridică românească în ultimul secol*, pag. 17 și urm.

Patrimoniu

www.dacoromanica.ro

patriotismului generației de atunci care s'a ridicat la înălțimea momentelor mari ce străbăteà, Cuza a fost ales și la Iași și la București realizând astfel Unirea în această formă, una din principalele preocupări a fost și Unirea legislativă, mai ales că așà erau și prevederileConvenției.

In acest scop, la 13 Octombrie 1859, Gh. Crețeanu, Ministrul de justiție ad-interim din Țara-Românească a propus Domnului, prin raportul No. 1833, să se întocmească un corp de legi «care să asigure libertatea și proprietatea persoanelor precum și deosebitele transacțiuni între ele». Pentru a se realizà această propunere el este de părere să se adopte «codicele franceze» și anume: codul civil, procedura, codul comercial, penal, de instrucție criminală și organizarea judecătorească.

Această propunere și-o motivà pe temeiul art. 35 al Convenției, care îndatorà Comisiunea Centrală să lucreze în vederea unității legislative, pe considerațiunea că dacă ar trebuì să se creeze un corp de legi, după metoda de a discutà articol cu articol «*nici în zece ani nu s'ar puteà terminà o asemenea lucrare*» și în fine pe motivul că «cele mai multe Staturi civilizate au adoptat codicele franceze ca cele mai perfecte».

Pentru ca lucrările să meargă repede, Crețeanu propuneà ca introducerea acestor legi să se facă astfel: să se formeze o comisiune dintr'un membru al Comisiunii Centrale, câte un membru din Adunarea legiuitoare a fiecărui Principat, și cei 2 miniștri de justiție. Această comisiune trebuià să traducă legile franceze, cu îndatorirea de a scoate și de a lăsà deoparte din ele ceeace ar fi în «flagrantă incompatibilitate cu religia și cu obiceiurile țării». Odată lucrarea terminată, legile puteau să fie puse în vigoare fără să mai fie supuse votului Adunărilor, bineînțeles cu aprobarea Domnului.

Vodă Cuza, potrivit art. 33 din Convenție, a trimis, prin mesajul 968 din 22 Oct. 1859, propunerea la Comisiunea Centrală.

S'a recunoscut mai târziu, în Ian. 1860, că prin acest procedeu s'ar atinge atât drepturile Adunărilor și chiar ale Comisiunii Centrale. Deaceea s'a hotărît ca modificările ce s'ar introduce să fie supuse desbaterilor acestor corpuri.

Nu putem precizà care a fost soarta acestei propuneri. Probabil că s'au început unele lucrări dar nu s'a ajuns la rezultate apreciabile.

Se vedeà însă zilnic cât de necesară erà desăvârșirea Unirii. La 24 Ianuarie 1862 se face un pas înainte prin formarea unui singur

www.dacoromanica.ro

guvern și unei Adunări legiuitoare, *după care începe și unificarea pe scară mai întinsă, în special în diferite ramuri ale administrației.* In curând încep a se face legi pentru unificarea instituțiilor, pentru desființarea unora din Moldova sau pentru generalizarea unor măsuri.

Citǎm ca exemple: La 26 Martie 1862 s'a înființat prin lege procurori și în Moldova cum existau în Valachia. Atribuțiunile lor, salariile ca și instrucția proceselor criminale erau aceleași din Țara-Românească, după Reg. Organic și legile de acolo [1]).

Tot atunci s'a votat unificarea și aplicarea taxei pentru poduri și șosele și a contribuției fonciare, ambele existente în Muntenia.

La 30 Martie 1862 s'a desființat «Monitorul Oficial» al Moldovei, păstrându-se provizoriu cu titlul: «Foaie de publicațiuni oficiale».

La 12 Aprilie 1862 s'a votat legea proprietății literare și artistice, una pentru toată țara [2]). Curând s'a introdus și în Moldova legea de dincoace de Milcov, prin care se percepeà 10% din venitul brut al monastirilor și așezămintelor spre a suplinì taxa de transmitere la bunurile de mână moartă.

La 15 Iunie 1862 s'a desființat Curtea de întărituri dela Iași, trecându-i-se atribuțiile la Tribunal cum erà dincoace [3]).

Afară de acestea s'au luat diferite măsuri pentru concentrarea serviciilor la București, reduceri de posturi, mutări de funcționari. La câteva zile întâlnești în Monitor dispoziții, cari urmăreau unificarea în toate direcțiile.

Este de observat că aproape toate — se făceau — lovind oarecum în Moldoveni. Și totuș nu se văd în gazetele timpului nemulțumiri pe aceste chestiuni. Este mai ales interesant că asemenea legi de unificare erau votate cu unanimitate uneori, cu mari majorități totdeauna.

Tot în Iunie s'a propus un proiect de lege pentru a se înființà un Comitet de specialiști să prelucreze un cod civil și de procedură pentru ambele Principate.

La 17 Iulie s'a desființat, pe ziua de 31 Iulie, Directoratul internelor din Iași [4]). La 26 Iulie s'a centralizat Poșta [5]). Tot în aceà zi s'a discutat unificarea Ministerului de justiție.

[1]) «Monitorul Oficial» No. 74 din 1862.
[2]) «M. Oficial», No. 81/862.
[3]) «M. Oficial», 133/862; votată cu 69 pentru, 5 contra.
[4]) «M. Oficial», 156/862.
[5]) «M. Oficial», 164/862.

www.dacoromanica.ro

Pentru a se grăbi însă unificarea legilor în genere și a aveà proiectele gata până la întrunirea Adunării, Consiliul de Miniștri, după propunerea lui N. Crețulescu Președinte și Ministru de interne, l-a autorizat să alcătuească o comisie, din oameni cu cunoștințe, care aveà să se ocupe «cât mai în grabă» de unificarea legilor. In referatul No. 449 din 27 Iulie către Consiliul de Miniștri N. Crețulescu spuneà: «Lipsa de unitate, ce încă există în legile ambelor părți ale țării, a fost îndată foarte simțită din cele dintâiu zile ale Unirii Principatelor. Astăzi, însă, în urma unirii definitive și a formării unui singur Minister, această dualitate în legile cele mai simple, acelea cari cer o aplicare de fiecare zi, este o piedecă din cele mai însemnate, care trebuie a fi combătută de urgență, în interesul general.

Spre înlăturarea dar a necontenitelor stavile, care se opun din această cauză cursului regulat al lucrărilor, Guvernul fiind dator a luà nemijlocit dispozițiile trebuincioase, subsemnatul vine a propune Onor. Consiliu formarea unei comisii, compusă din oameni cu cunoștințe, cari să se ocupe cât mai în grabă de unificarea legilor ambelor Principate și să pregătească proiectele cuviincioase până la viitoarea sesiune a Adunării legiuitoare, căreia să se poată supune îndată după a ei deschidere».

Domnul a admis propunerea și prin decretul 551 din 27 Iulie a numit în comisiune pe următorii: Dimitrie Roseti, Ludovic Stege, Costache Donescu, Membri ai Curții de Casație, Tudor Veisa, Procuror de secție la Casație, Gh. Crețianu, Grig. Filitis, Președinte al Curții de Apel s. II, D. P. Marțian, Șeful of. Statistic; Petrache Teulescu, Ad-tor general al Temnițelor [1]).

Toate actele referitoare la formarea și numirea acestei comisiuni sunt din aceeaș zi, ceeace arată urgența, cu care doriau să se lucreze pentru unificare.

Dintre măsurile luate pentru acelaș scop mai menționăm: La 28 Iulie s'a decretat un Regulament uniform pentru atribuțiile Consiliilor sătești [2]). La 31 Iulie s'a desființat Directoratul justiției din Iași; tot atunci s'a desființat pe ziua de 15 Aug. Directoratul Statistic din Iași [3]). In August s'au mai luat alte măsuri pentru unificarea

[1]) «M. Oficial», No. 167/862. Jurnalul Cons. de Miniștri e semnat de: N. Crețulescu, N. D. Racoviță, Al. St. Catargi, D. Cornea, General I. Ghica.

[2]) *Ibid.*

[3]) «M. Oficial», No. 170/862.

www.dacoromanica.ro

administrației și lucrărilor publice, iar în Septembrie pentru serviciul sanitar [1]). Citǎm și unele dispoziții referitoare la întărirea vânzărilor de lucruri nemișcătoare, cari aveau să fie făcute la Tribunal, cu recurs la Casație [2]).

In acest timp Comisiunea numită la 27 Iulie 1862 a lucrat mult și repede.

In mesajul dela 4 Noembrie 1862, pentru deschiderea Adunării legiuitoare, Domnul spuneà că Guvernul va prezentà mai multe proiecte de legi pentru unificare, de ordin administrativ și judiciar, ceeace s'a și făcut [3]).

La 2 Decembrie 1862 s'a deschis sesiunea ordinară [4]), care aveà să se ocupe de aceste proiecte.

In Parlament însă lucrările mergeau greu. La 26 Martie 1863 aflăm, din referatul 405 al lui Crețulescu care erà încă Prim Ministru, că «stau depuse pe biuroul Adunării» mai multe proiecte de legi precum: legea organică administrativă, a Consiliului de Stat, a desvoltării Instituțiilor Municipale, a Comunelor rurale, a Consiliilor generale de districte și a Consiliilor de prefecturi, a constrângerii corporale, Condica și procedura penală.

Comisiunea terminase și cea mai mare parte din codul civil.

Prezidentul Consiliului propuneà, prin acelaș referat, ca să fie însărcinați Costaforu și Vasile Boerescu să întocmească Procedura civilă așà ca, împreună cu Condica civilă, să fie gata la deschiderea Adunării legiuitoare propunere pe care Domnul o încuviință [5]).

Până în toamnă a fost terminat și Codul civil. In mesajul domnesc dela 3 Noembrie 1863 pentru deschiderea sesiunii ordinare 1863—1864 anunță că se va depune legea «pentru unificarea Codicilor civil, penal și comercial în toată România» [6]). Se pare totuș că nu erau gata căci mai pe urmă se vede că Guvernul voià să depună numai cartea I, II și 4 titluri din cartea III, ceeace a și făcut Ministrul de justiție la 15 Ianuarie 1864, când au și fost trimise spre examinare Comisiunii judecătorești, unde au și rămas.

---

[1]) «M. Oficial», 205/862.
[2]) «M. Oficial», 210/862.
[3]) «M. Oficial», 252/862.
[4]) «M. Oficial», 266/862.
[5]) «M. Oficial», No. 68/28 Martie 1862.
[6]) «Desbaterile Adunării Generale a României». Sesiunea 1863—1864 No. 1, p. 2.

www.dacoromanica.ro

In timpul acestei sesiuni s'au votat totuș diverse legi, dintre cari menționăm: Codul penal și procedura penală, legea instrucțiunii publice, legea cumulului, legea pentru organizarea judecătorească, legea contabilității generale a Statului, legea comunală, legea Consiliilor județene, etc. [1]).

La 10 Decembrie 1863 s'a hotărît întinderea în Moldova a codului de comerț din Țara-Românească.

După cum se observă se făcuse un progres însemnat pe terenul unificării.

Cu toate acestea lumea vedeà că trecuseră dela Unire 5 ani — lungul timp de 5 ani — și Unirea nu erà deplin înfăptuită pe tărâmul Dreptului. Cel dela Dorohoiu se judecà tot după legea lui Calimach, iar cel dela Severin după a lui Vodă Caragea. Și asta nu mai puteà continuà; după părerea generală trebuià isprăvit mai repede.

Nu numai că se recunoșteà aproape unanim necesitatea unificării, dar se cereà stăruitor înfăptuirea grabnică.

* * *

Deoarece cu starea de spirit din Adunarea legiuitoare s'a socotit că nu erà posibil să se îndeplinească mai repede diferitele reforme, reclamate imperios, Cuza recurge la lovitura de Stat, disolvă Adunarea la 2 Maiu 1864 și dă țării o nouă Constituție, *Statutul* desvoltător al Convențiunii dela Paris, prin care Domnul dobândeà drepturi mai mari.

In virtutea acestui Statut, Vodă-Cuza înființează la 2 Iulie 1864 Consiliul de Stat, sub președinția sa, și numește ca membrii următoarele persoane: Const. Bozianu, Decanul Facultății de Drept, ca Vice-președinte, P. Poenaru, I. Voinescu, fost Colonel, Alex. Crețescu, Procuror de secție, Gh. D. Vernescu, fost Deputat, Gr. Bengescu, fost Deputat, Gh. Apostoleanu, fost Deputat, Papadopol-Calimach, fost Membru la Curtea de Apel din Iași, I. Strat, fost Membru al Consiliului superior de instrucțiune publică. Secretar general a fost numit A. Vericeanu, profesor de Economie politică la Facultatea din București. Pe lângă acesta au fost numiți și 2 secretari secunzi: D. C. Marcovici și Kalognomu [2]).

---

[1]) «M. Oficial» No. 40/19 Febr. 1864. Pentru aceste părți cfr. *Dreptul* 1927 No. 6, articolul d-lui Const. C. Angelescu, care a adus contribuțiuni însemnate.

[2]) «M. Oficial» No. 146/864. Li s'a fixat și lefuri destul de mari: 2.000 lei lunar, când profesorii universitari aveau între 3—400. La 9 Noembrie 1864 li s'a interzis însă de a mai pledà, afară de afacerile în cari fuseseră angajați. «M. Ofic.» No. 253/864.

www.dacoromanica.ro

Indată după alcătuire Consiliul a fost invitat să facă legea rurală. Principala lui misiune era să înfăptuească mult aşteptata unificare legislativă.

In îndeplinirea acestei însemnate misiuni, Consiliul a depus toată energia necesară şi a terminat-o cât se poate de bine, isbutind ca, în foarte scurt timp, mai puţin de 1 an, să fie întocmite toate legile principale, cari au stabilit aceleaşi norme de Drept, în cele 2 Principate, aproape în toate domeniile vieţii şi au pus o temelie uniformă noului edificiu politic.

In opera lor aceşti legiuitori au făcut de sigur şi greşeli, mai ales după judecata de azi; am relevat o parte din acestea şi aici altădată; ei trebuie însă a fi judecaţi după împrejurările şi cu mentalitatea de atunci. Oricâte observaţiuni se pot face asupra operei, activitatea Consiliului de Stat, a Domnului şi a Guvernului, a lui Kogălniceanu în special, trebuie judecată în efectul luminos al rezultatului obţinut. Ei au înfăptuit unificarea legislativă, desăvârşirea Unirii, ei au dat poporului întreg aceeaş lege, cimentul noului Stat de pe malurile Dunării. Puteau firmanele Porţii să afirme că totul este cu caracter trecător şi că după încetarea domniei lui Cuza lucrurile se vor restabili ca mai înainte. Un popor cu aceeaş limbă, cu acelaş suflet, unit acum şi prin aceleaşi legi nu se mai întoarce la ceeace a fost, la viaţă separată. Şi chiar dacă vitregia soartei l-ar fi despărţit o clipă, unitatea legilor şi a limbii l-ar fi făcut să rămâie cu acelaş suflet, să fie în realitate unul şi nedespărţit.

Astfel s'a ajuns la 1864—1865 la unificarea, aşa de mult dorită, a legilor, pe cari s'a clădit şi s'a desvoltat România modernă.

* * *

IV. Dacă din cele expuse reiese că necesitatea unificării este un fel de lege în evoluţia popoarelor, dela care nu noi o să ne abatem, se pune altă întrebare: *In ce măsură este necesară unificarea sau când trebuie făcută?* Mai curând ori mai târziu?

După unii — cari par a nu avea curajul să i se opună pe faţă — unificarea este o necesitate dar nu este urgentă. Ea trebuie realizată, e adevărat, dar pe îndelete pentru *a face legi cât mai bune, în orice caz mai bune decât ale Vechiului Regat.* Nu se poate concepe să introducem ca legi uniforme în toată ţara nişte legi învechite ori inferioare. Unificarea presupune aceleaşi legi în Statul întregit dar şi legi mai bune decât cele în vigoare.

www.dacoromanica.ro

Prin această operă nu *trebuie — apoi — să se turbure viața poporului*, schimbându-i obiceiurile, concepțiile, etc. Acestea trebuesc luate în considerare de legiuitor căci altfel unificarea, producând nemulțumiri și turburări, nu-și ajunge scopul.

Poporul s'a deprins cu unele legi; și nu e bine să-i nesocotim aceste deprinderi prin introducerea grăbită a unor noui legi. Incetul cu încetul trebuie să se facă această introducere pentru ca mulțimea să se poată obișnuì cu nouile așezăminte și reguli.

Chiar dacă va fi urgență pentru unele legi nu este, în nici un caz, pentru dreptul privat. Mai ales legile de această natură reclamă pregătire, cercetări, discuții îndelungate, dacă vrem să dobândim ceva bun.

N'ar trebuì — se zice — să ne impresioneze eventualitatea realizării unificării peste 30 — poate și 40 de ani — căci așà s'au făcut operile mari; și urmează inevitabilele exemple: codul german, austriac, în parte elvețian, proectul codului civil ungar.

Sunt contra acestei păreri. Oricât s'ar zăbovì, oricât s'ar lucrà la o lege nu se poate realizà perfecțiunea. Pe motivul că s'ar puteà face una mai bună se poate întârzià la infinit; și totuș se pot formulà destule critici chiar aceleia care ar fi socotită cea mai bună.

Și dacă ar fi perfectă sau aproape, o lege nouă tot va produce oarecari nemulțumiri pentrucă fatal va lovì în unele interese, poate chiar drepturi. Nu mai vorbim de aceà grijă de a nu atinge poporul în deprinderi, de a nu-l supără cu o nouă lege. A ține seamă de aceasta ar însemnà — cum am mai observat — să renunțăm de a mai legiferà, fiindcă poporul s'a deprins și-i vine greu până se va deprinde cu noua lege. Iar dacă se repetă că unele populații din nouile teritorii mai ales ar fi obișnuite cu legile lor, se poate răspunde din nou că acelaș drept îl au și populațiile din alte părți ale țării. Și atunci revenim să discutăm necesitatea unificării.

Să terminăm cu asemenea obiecțiuni, cari nu sunt serioase și par mai mult incidente de amânare. Orice parte a țării trebuie să facă sacrificii când e vorba de progresul și consolidarea Statului unitar; unii de sânge sau de alte bunuri, alții de unele interese, deprinderi, obiceiuri, etc.

Interesele superioare ale Neamului și ale Statului român cer desăvârșirea Unirii și în forma legislativă. Unificarea este nu numai necesară ci și urgentă. Neajunsurile varietății de legislație devin tot mai mari cu cât trece vremea; o vedem și o simțim cu toții. Viața e tot mai stânjenită,

www.dacoromanica.ro

învățământul n'are o bază uniformă, unitatea sufletească suferă și nu progresează, iar în mintea străinilor devine tot mai puternică idea că Statul în forma de astăzi e provizoriu.

Și cât să mai așteptăm? La 1919 mai puteà înșelà acest cântec: mai e vreme, s'așteptăm, să facem ceva bun. Dar azi, după aproape 9 ani, tot să mai așteptăm? 30 de ani ca pentru codul german, atâtea decenii ca pentru proectul ungar? Nu ne e îngăduit să primim asemenea planuri, ori sugestiuni foarte dăunătoare pentru Statul nostru.

Francezii, Stat mare, închegat, care-și alipià o mică parte, Alsacia și Lorena, au găsit că e destul când au așteptat 6 ani cu unificarea. Și oricâte murmure vor fi fost, au făcut-o aproape în întregime. Iar noi s'așteptăm?

Oamenii dela 1860—1862 cereau unificarea «cât mai în grabă» «cât mai neamânat», deși nu erau decât 2—3 ani dela Unire; și când lucrările mergeau greu — nu din rea voință — ci din alte motive nu s'au dat înapoi dela lovitura de Stat pentru a face marile reforme și a unificà legislația. Și nu trecuse — când s'a luat această măsură — decât 5 ani dela Unire?

Și cei de azi pretind să mai așteptăm? Cât? Care e termenul ce ni se dă? Care e anul când s'ar puteà întrevedeà realizarea? Nimic precis. Facem teorii, ne speriem de mărimea lucrării, ne îndoim de reușită, criticăm ce se face și așteptăm operile geniale, în cari s'ar întrupà noua legislație și până atunci recomandăm răbdare.

Cred că trebuie să sfârșim cu acest procedeu. Să lăsăm argutiile și să susținem sus și tare că *unificarea legislativă trebuie realizată cât mai curând.*

Această unificare — oricâte imperfecțiuni ar cuprinde — va aduce, necontestat, mai mult bine neamului românesc decât greutățile și incertitudinea de azi.

Unificarea nu trebue, totuși, să fie socotită o nedreptățire, o asuprire a unor părți din populația Statului român. Ea e menită să asigure tuturor locuitorilor, fără vreo distincțiune, posibilitatea de a aveà relațiuni juridice mai lesnicioase, mai lămurite și mai sigure, de a-și câștigà dreptatea după aceleași norme. In acelaș timp ea întărește Statul, adaptându-l la concepția modernă, unitară, spre care năzuesc toate Statele.

* * *

V. Mergând mai departe e natural să ne întrebăm dacă *s'a lucrat ceva pe acest teren sau nu.* Se crede de unii că n'am făcut nimic sau

www.dacoromanica.ro

aproape nimic; și această credință este mai ales în străinătate, pentrucă revistele și gazetele respective nu sunt deloc ori sunt prost informate. Și cu oarecare regret vezi expunerile referitoare la vecinii noștri Poloni, Cehoslovaci, Jugoslavi, iar despre noi nimic sau informații searbede [1]).

In realitate situația e alta. In ultimii ani s'a lucrat și la noi pentru unificare, mai ales pe terenul Dreptului public. Este adevărat că nu s'a stabilit un plan de activitate dar tot s'a lucrat, când într'un domeniu, când într'altul, după cum Ministrul erà mai convins de utilitatea unificării și după influența ce aveà de a-și trece legea.

Constituția cea nouă din 1923 a fixat baza Statului, în sens unitar, tăind veleitățile de federalism, stabilind un singur Parlament, o singură Curte de Casație și prevăzând formal că urmează a se unificà toate legile (art. 137).

Pe baza ei s'au votat mai multe legi, menite să asigure unitatea Statului din diverse puncte de vedere. Amintim: *legea electorală* prin care s'a înfăptuit în acelaș chip, în toată țara, reforma votului universal; legea *de organizare judecătorească*, modificată în ultimii ani prin care s'a extins în tot cuprinsul țării organizația din Vechiul Regat, cu anumite dispoziții de transiție pentru nouile teritorii; *legea contenciosului administrativ* și legea *Inaltei Curți de Casație* și *Justiție*. Se știe că prin dispozițiile anterioare deși erà o singură Curte de Casație totuș în fapt păreà că sunt două deoarece afacerile venite din Ardeal, Banat și Bucovina se judecau separat de complete formate după sistemul austro-maghiar. Erà o mare piedică pentru unificare. Prin legea cea nouă s'a înlăturat obstacolul întrucât, potrivit dispozițiilor ei, toate afacerile trebuesc judecate după aceleași norme. Incetul cu încetul se va stabilì *unitatea de jurisprudență*, una din temeliile unificării juridice a țării. Menționăm și *legea unitară* a *Corpului advocaților*.

Prin noua *lege administrativă* s'a pus norme identice pentru administrația întregei țări.

Statutul funcționarilor și legea pensiilor cuprind deasemenea o parte însemnată pentru unificare.

Legea de organizare a bisericii ortodoxe a stabilit reguli comune, cari ar fi trebuit totuș să fie și mai uniforme.

---

[1]) Cfr. Gallaix, *La réforme du code civil autrichien*, p. 18.

www.dacoromanica.ro

Legile referitoare la *învățământul primar și particular*, la înființarea bacalaureatului, la extinderea unor dispoziții din legea învățământului secundar și superior în nouile provincii reprezintă un nou pas spre unificare.

Avem apoi, legile privitoare la impozite, legea timbrului, legile vamale, legile relative la poștă, legile militare, legile referitoare la Camerile de comerț, Camerile agricole, cari au realizat iarăș unificarea în domeniile respective.

S'au făcut unele *legi cari interesează și dreptul public și privat* și cari sunt aceleași în toată țara: legea naționalității, legea persoanelor juridice, legea silvică, legea minelor, a comercializării, a apelor, a energiei, a accelerării judecăților, etc.

Mai puțin s'a lucrat, în sensul unificării, pe terenul Dreptului privat. Dintre legile de acest fel citâm: legile privitoare la raporturile dintre proprietari și chiriași, dispoziția relativă la reducerea dreptului de moștenire la 4 grade, soț și Stat, cuprinsă în legea impozitelor din 1921, legea pentru proprietatea literară și artistică, legea pentru constatarea morții celor dispăruți în războiu și pentru reglementarea situației juridice a patrimoniului lor, etc.

In *Basarabia* s'a introdus în întregime dreptul comercial, codul și procedura penală, încă din 1919, precum și o parte din codul civil (art. 87—126, 209—285, 309—460), din procedura civilă (135, 274—287, 621—623, 638—647) și din legea judecătoriilor de ocoale (art. 1—26, 39—43, 50, 51—56, 106—108, 112—115).

Legile agrare înfăptuite după Unire, am văzut, că nu sunt aceleași pentru toată țara ci cuprind dispoziții diferite, după provincii, diferențe de multe ori nejustificate. Cum aplicarea lor este aproape în întregime făcută, desigur că nu mai are importanță unificarea lor.

Pentru unele materii s'au alcătuit proectele în vederea unificării, cum sunt: codul penal și procedura lui și părți din codul comercial cum este aceea, referitoare la cambii. Nu s'a făcut însă mult, pe terenul doctrinar și al învățământului, dela care se așteptau îndrumări pentru pregătirea unificării.

* * *

Este de observat că aproape în tot ce s'a legiferat după 1918 s'a urmărit — cum era și natural — unificarea. Incetul cu încetul, cu voia sau fără voia unora, idea a făcut progrese, întărind organizația Statului.

www.dacoromanica.ro

Pentru înfăptuirea acestei idei am procedat bine uneori primind principii din legile nouilor teritorii, cum s'a făcut în legea minelor unde am introdus cărțile miniere, pentru care s'au înscris dispoziții foarte bune.

Alteori am introdus acolo rândueli din Vechiul Regat, dar am mers numai până la un punct și ne-am oprit, ceeace nu duce la bune rezultate. Astfel prin legea de organizare judecătorească din 1925 și apoi prin legea Curții de Casație (art. 79 alin. III) am lăsat competența de casare, în unele cazuri, Curților de Apel din Ardeal și Banat, când era drept și normal ca și pentru aceste ținuturi ca și pentru Basarabia, Bucovina și Vechiul Regat, toate recursurile prevăzute acolo să meargă la Inalta Curte. Excepție nejustificată.

Acì trebuie menționată și introducerea parțială a procedurii penale.

Am introdus în legile noui, unitare, unele dispoziții, cari nu sunt de folos, care schimbă o tradiție românească, care modifică denumiri din Vechiul Regat, ca municipiu, pretor, cari n'au rost sau norme, ca în legea de accelerare, care nu se potrivesc cu spiritul nostru mai larg și cu concepțiile noastre juridice. Am primit și în legea de organizare a Bisericii unele rândueli, cari aveau sens în Biserica din Ardeal, trăită în alte condiții, dar despre care nu se știe dacă vor aduce mult folos Bisericii întregite ori vor introduce discuții și patimi politice într'un așezământ, care reprezintă așà de mult pentru poporul nostru și care trebuie ferit de asemenea amestec. In tot cazul se pare că acì unificarea ar fi trebuit să fie și mai strânsă, năzuind să se realizeze mai ales în Biserică un singur gând și o simțire românească.

Alteori, cu intenții bune dar poate din grabă, am înrăutățit situația, mărind dificultățile.

Aceasta s'a întâmplat mai ales în legile de organizare judecătorească, unde am dat, am luat, iar am dat unor instanțe o anumită competență pentru recursuri. Greșeli s'au făcut și pentru Basarabia și Bucovina, unde prin ultima lege de organizare judecătorească și prin cea administrativă s'au modificat circumscripțiile instanțelor, trecându-se unora teritorii din județe cu altă legislație. Deacì o sumă de situații foarte curioase, cari compromit prestigiul justiției și al cârmuirii noastre în aceste provincii.

Constatările făcute de d-nii: C. Rătescu, Consilier la Casație și Inspector al Curților de Apel și Climescu Prim-Președintele Curții de Apel din Chișinău într'o vastă anchetă ce au făcut în toată

www.dacoromanica.ro

Basarabia, constatări sintetizate într'un foarte interesant raport, sunt absolut edificatoare pentru ceeace s'a făcut acolo.

Citãm ca exemplu faptul că unele tribunale (Cahul, Tighina) și judecătorii (Cubei) judecă după 3 sisteme de legislație; sau se aplică în jud. Fălciu legea autentificării din Vechiul Regat pentru acte din comunele alipite din județul Cahul, unde totuș e în vigoare legea notarială rusă. Se poate întâmplà — cum relatează judecătoria Leova — ca înaintea aceleiaș instanțe într'un proces de revendicare să se invoace prescripția de 10 ani după codul civil rus, aplicabil în jud. Cetatea-Albă și să câștige; tot la aceeaș instanță procesul următor, dintr'o comună unde se aplică Codul civil român, să se piardă fiindcă nu se poate dovedì decât o stăpânire de 29 ani, iar nu 30 cum cere acest cod. Ce se va petrece în sufletul justițiabilului și ce va crede despre stăpânirea și legea românească și el și cei ce văd această judecată? Și câte nu sunt enumerate numai în acest valoros raport! E suficient însă cazul de mai sus pentru a pricepe ce însemnează starea de azi. Constatări identice, de o mare însemnătate se află și în *alt raport al d-lui Rătescu asupra situației din Bucovina.*

Este de relevat apoi că în multe părți cu toate că s'au votat legi de unificare ele nu se aplică sau se aplică greșit și totuși nu se iau măsuri contra celor ce nu respectă legile țărei [1]). Și e curios cum se dau diferite interpretări cari duc tot la păstrarea legilor regionale.

Din cele ce s'au făcut până acum rezultă cert că unificarea întâmpină destule greutăți, dar este posibilă, fără de a sdruncinà țara.

Dacă pe terenul dreptului public s'a lucrat, pe terenul celui privat — cum se vede ușor — problema este aproape în aceeaș stare ca și la 1918.

Este adevărat că este partea cea mai delicată dar nu cea mai puțin importantă, poate cea mai importantă pentru unificarea sufletească a masselor. E așà de însemnată încât pentru cei mulți unificarea legislativă n'are alt sens decât unificarea legilor, cari guvernează viața de toate zilele a particularilor.

Aici trebuie depusă toată stăruința pentru a începe, odată, în chip serios unificarea și a o realizà cât de repede.

* * *

[1]) In rapoartele citate se văd lucruri, care ar părea de necrezut de n'ar fi constatate oficial și care arată unde am ajuns cu întârzierea unificărei.

www.dacoromanica.ro

VI. După cele expuse se pune chestiunea: *Cum trebuie făcută unificarea?* Cum trebuie procedat?

Natural că nu poate fi vorba aci de amănunte ci de normele generale.

După unii, mijlocul cel mai de recomandat este să facem legi noui, în cari să se cuprindă tot ce e mai bun, de oriunde ar fi.

Cu acest sistem — bun în teorie — nu știu când s'ar mai realizà unificarea. Pentru unii, cum am arătat, este mijlocul de a paralizà, de a împiedecà unificarea. Când vedem ce s'a făcut în acești ani, când știm cât de încet merg lucrările și când vedem că unul din coduri, cel penal, așteaptă de câțiva ani să meargă în Parlament, unde nu știm cât ar sta, înțelegem că, oricât ar fi de dorit să avem cele mai bune legi, nu mai putem ține în loc unificarea de dragul acestor frumoase recomandații.

S'a mai zis că ar trebuì să luăm legile cele mai bune din alte State și să le introducem în toată țara. Propunerea e curioasă. Oare suntem o țară nouă, fără nici un trecut legislativ? Oare suntem un popor înapoiat, sălbatic, care n'a avut nimic până acum sau a avut ceva de cea mai proastă calitate? Trebuie să călcăm în picioare tot trecutul juridic al acestei țări, trecut cu care ne-am puteà mândrì, în multe privințe? Suntem, măcar, în situația dela 1864, când aveam legi cari nu mai corespundeau în totul vremii? Legislația introdusă deatunci, legislație cu care se fălesc Franța și Italia, legislație care s'a naționalizat în cea mai mare parte la noi, poate fi aruncată la arhivă? Și care-i sunt bolile grave cari îndreptățesc o asemenea măsură?

Oare juriștii români sunt așà de incapabili încât nu pot întocmì, ori nu pot modificà legile potrivite pentru România-Mare?

Ce puțină cunoștință avem de trecutul țărișoarelor române din care s'a format Statul de azi? Ce puțin respect de tradiție, pe care o invocăm la zile mari? Câtă neînțelegere chiar a ideii de Drept, care trebuie să fie produsul societății căreia i se aplică?

Ce lipsă de încredere în acest popor, în însușirile lui și ale cărturarilor lui?

Erà de așteptat că a pierit sau cel puțin nu mai îndrăznește a se manifestà această pornire de a importà totul.

Cei ce mai cunosc ceva din trecutul României nici nu pot luà în considerare o astfel de propunere.

www.dacoromanica.ro

Pentru unificarea legislativă se găsesc elementele de bază în România și de acì trebuesc luate nu de peste graniță.

* * *

In această operă nu se poate admite să se introducă integral — cum totuș unii au gândit-o, alții în parte au spus-o — legislația noilor provincii. Aceasta ar apăreà ca dovada cea mai evidentă a deplinei inferiorități a Vechiului Regat, față de aceste provincii, ceeace trâmbițează într'una dușmanii noștri.

Dar așà ceva nu se poate admite nici pentru unele părți ale legislației din provinciile alipite, cum în chip hotărît s'a cerut și se plănuește încă de unii.

Și aceasta nu se poate primì pentru motive foarte serioase, a căror tărie o va recunoaște oricine judecă în chip nepărtinitor.

Privite în totalitatea lor, nu se poate spune că aceste legi ar fi superioare celor din Vechiul Regat. Dar chiar cercetate în parte, afară de unele texte nu prea numeroase, legile de acolo nu sunt mai bune decât cele de aici.

Cerceteze cu atenție oricine dorește sincer să afle adevărul și nu va ajunge la altă concluzie. Se vorbește de superioritatea acestui drept, se prezintă uneori lucrurile ca și când dincoace nici nu s'ar ști și n'ar există stări de drept, dar nu se arată, nu se dovedește aceste pretinse calități ca să ne putem convinge și cei ce avem îndoeli în această privință.

Fără de a face analiză amănunțită am arătat aici altădată că, în ceeace privește dreptul civil, pe tot teritoriul Statului român nu este nici o altă lege civilă mai bună și mai susceptibilă de progres decât *codul nostru civil* și că nu se poate îngăduì să se ia de bază în noua legislație altceva decât acest cod[1]).

In ceeace privește *codul de comerț*, introdus dejà în Basarabia, are acelaș temeiu, ca și cel din o parte a noilor ținuturi: codul italian, acesta însuș influențat de cel german. In tot cazul legislația noastră comercială nu e, în general privită, deloc mai pre jos decât cea din nouile teritorii; din contră, în unele privinți este mai bună și mai înaintată.

---

[1]) *Șaizeci de ani de cod civil*, 1926.

www.dacoromanica.ro

In materie de *procedură civilă* se vorbește deasemenea într'una de necontestata superioritate a procedurilor din țările alipite. E o părere — ca și altele în această problemă — isvorîtă din necunoașterea legislației din Vechiul Regat. Și dacă ea este explicabilă pentru frații de acolo este absolut de neînțeles pentru cei de aici, cari, fără de a se ostenì să cerceteze ceva, se mulțumesc să repete, să repete și să răspândească asemenea idei. Nici pomeneală de superioritatea procedurii civile ruse, imitată — și încă rău — după cele germane.

Deasemenea, nu se poate afirmà că procedura ungară ar fi mai bună decât cea română. Cu totul departe de a aveà o tehnică bună, o sistematizare, simplitate, precizie, claritate sau alte calități.

Singura care are unele părți mai bune și idei mai noui este procedura civilă austriacă.

Totuș, pe bună dreptate, judecând-o în totalitatea ei nu poate fi socotită superioară celei din Vechiul Regat.

Observe oricine cunoaște bine ce avem aici, observe forma, diferitele trimiteri cu care se începe, fondul în genere al procedurii austriace, cerceteze modul cum se desfășoară un proces sub această procedură și nu văd cum s'ar puteà dovedì superioritatea ei nedis-cutată.

Sunt desigur unele dispoziții mai bune, cum se pot găsì în atâtea legi; dar, pentru ele, nu poate fi socotită de o superioritate așà de vădită față de a noastră încât nici n'ar trebuì să ne mai uităm la aceasta, cum au aerul să susțină admiratorii celei dintâiu. Sunt exagerări, absolut nejustificate și cari s'ar spulberà ușor dacă s'ar căutà a se cunoaște mai bine legile noastre.

In *materie penală* n'ar mai fi discuție pentrucă noul cod este gata și așteaptă numai votarea de către Parlament.

Deasemenea *sistemul nostru de autentificare* este foarte bun, e în legătură cu dreptul vechiu, și prezintă destule garanții. Imbunătățit în câteva părți e poate cel mai bun sistem.

Legea judecătoriilor de ocoale poate fi introdusă fără multe greutăți și în nouile ținuturi.

Cred că și modul de administrare a grefelor, a instanțelor în genere este mai bun aici decât peste vechile hotare; o afirmă cel puțin toți cari au cunoscut ce-i acolo.

In asemenea condițiuni, nu trebuie să se tot vorbească de superioritatea legilor și organizației din nouile provincii.

www.dacoromanica.ro

Desigur, când se vorbește de superioritate și inferioritate în această materie, ea nu poate fi determinată cu unități de măsură. Privirea generală, întemeiată pe majoritatea elementelor componente, îndrituește însă o comparație. Asemenea comparație nu este decât în favoarea legilor din Regat.

Pe orice teren se mai poate vorbi de oarecare superioritate a noilor teritorii; nu însă pe terenul Dreptului, privit în totalitatea lui. Acesta este adevărul și el trebuie afirmat cu tărie.

* * *

Legile din nouile teritorii au un alt cusur, care e uitat mereu și care totuș trebuie luat în considerare. Ele sunt *legi străine*, impuse de cotropitori. Care e partea de contribuție românească la codul civil austriac, la legislația comercială, la dreptul cutumiar maghiar, la procedurile respective, la codul civil rus? Toate sunt legi impuse și cari au înăbușit dreptul poporului român, care de sigur a fost pe tot întinsul teritoriului său, Obiceiul pământului. Și — dacă n'ar fi unele idei greșite — cei dintâiu, cari ar trebui să ceară legi românești ar fi tocmai Românii desrobiți. Acesta era gestul care trebuia făcut nu apărarea unor legi străine.

Chiar dacă acele legi ar fi superioare față de ale Vechiului Regat și încă ar fi fost de așteptat să se ceară înlocuirea lor.

Cu atât mai mult când — fără ură și fără părtinire — trebuie să se recunoască că acele legi nu sunt mai bune decât ale noastre.

Afară de acestea — fiindcă în focul discuțiilor, uneori pătimașe, s'a vorbit cândva și de numărul populației, prezentându-se numărul din nouile teritorii, egal cu al Vechiului Regat, ca un argument spre a respinge legile acestuia — e de observat că în nouile teritorii sunt atâtea legi. Cu ce drept s'ar pretinde Vechiului Regat să primească legea unuia din teritoriile liberate, când oricare din acestea este mai mic decât el? Cu atât mai mult, când alături de el ar mai fi și unele din aceste teritorii, mai apropiate ca norme juridice?

Chestiunea, însă, nici nu trebue să se pună în forma aceasta între frați, a căror unire trebue desăvârșită. Nu cu numărul se rezolvă astfel de chestiuni ci cu sufletul, încălzit de un ideal comun.

Concluzia la care ne duc aceste considerațiuni este dar că s'ar puteà extinde și în nouile teritorii legile Regatului.

www.dacoromanica.ro

Aceste legi nu sunt mai pre jos decât cele din nouile ținuturi; din contră, judecate în totalitatea lor, nu numai pe anumite texte, sunt cu o tehnică și factură superioară, cu principii susceptibile de a se potrivi vremurilor și scrise într'o limbă românească, destul de clară și înțeleasă. Codul civil, comercial, procedura și toate pe cari le-am enumerat sunt cel puțin egale celor din acele teritorii.

* * *

Aproape toate aceste legi au — apoi — *izvoare latine*; franceze, belgiene ori italiene; în toate se vede, se simte spiritul latin. De sigur aceasta contează pentru problema noastră fiindcă nu este permis, ca după atâtea secole de viață juridică, cu bază romană veche și preromană sau, forma mai nouă romanică, să ne părăsim acest patrimoniu și să ne aventurăm pe alte căi, diferite de acelea pe cari a urmat și s'a desvoltat neamul românesc. Ar fi aproape acelaș lucru ca și când, pentru desăvârșirea unității de limbă am lăsà să pătrundă, ba am introduce toată influența maghiară, germană ori rusă din limba fraților noștri sau, sub pretext de superioritate, am impune părți întregi din acele limbi.

Dacă acei dela 1864 au fost criticați c'au adus legislație străină, aproape toată latină, cum s'ar puteà admite astăzi să aducem neamului nostru legi de altă origină?

Dreptul românesc, prin legi, mai ales cele din sec. XIX, prin doctrină și jurisprudență, prin întreaga cultură juridică este un drept latin. Și așà trebue să rămână; pe aceste baze trebue să se desvolte.

* * *

Nu trebuie uitată și împrejurarea că *legile Vechiului Regat sunt legi făcute de Românii cei liberi.* Chiar dacă au fost luate din legile țărilor surori latine, dar n'au fost impuse de stăpânitori străini. Ele au fost aplicate poporului român de peste 60 de ani și într'o mare parte au pătruns în sufletul acestui popor. Prin această îndelungă aplicare, prin modificările și completările aduse, prin cultura ce s'a desvoltat pe temeiul lor, ele s'au naționalizat, ele au devenit legi românești. Și desigur, oricâtă dragoste s'ar manifestà pentru cele maghiare ori austriace — de cele rusești nu se poate vorbì—oricâte laude li s'ar aduce, oricât s'ar pretinde că poporul ține la ele — ceeace e greu

www.dacoromanica.ro

de crezut — nimeni nu va aveà curajul să susțină că sunt legi românești, strâns legate de sufletul neamului.

* * *

Relevăm că *situația din Basarabia este favorabilă introducerii legilor din Vechiul Regat*. Cum am arătat, acolo au fost introduse codul comercial, codul și procedura penală; și măsura a dat rezultate foarte bune. Departe de a fi criticată pare că se regretă că n'a fost generală. Deaceea azi se cere stăruitor grabnica unificare prin extinderea legislației din Regat.

Din raportul d-lor C. Rătescu și Climescu rezultă că aproape toți magistrații semnalează greutățile de acolo și, cu mici nuanțe privitoare la înfăptuire, aproape toată lumea cere legile Patriei mume.

Dealtfel în unele privințe, mai ales pentru Dreptul civil, găsim acolo situația Moldovei dela 1812; și ce s'a făcut dincoace de Prut, la 1864, fără nici un neajuns ci spre binele poporului, se va întâmplà și dincolo de Prut prin extinderea integrală a legislației noastre civile.

In genere terenul acolo pare foarte pregătit pentru unificarea în acest chip. Pe lângă legi s'a introdus și modul de împărțire a Dreptății, practica judecătorească, organizarea cancelariilor, ținerea hârtiilor, rânduiala de aici, ceeace a fost un necontestat progres față de ceeace erà. Când s'ar introduce și restul legilor din Regat unificarea ar fi deplină spre mulțumirea întregei populațiuni.

Dacă aceasta este situația și în Basarabia, desigur că nu se mai poate cere ca să se oprească unificarea sau să se facă în alt sens pentrucă ar există unele păreri opuse, în restul teritoriilor unite.

Dar *chiar în celelalte teritorii au început să se manifeste păreri cari reclamă unificarea în sensul introducerii legilor din Vechiul Regat*. Mulți magistrați distinși au scris în această privință, arătând nevoia imperioasă a unificării urgente și a realizării în acest sens. Și cu cât trece vremea se face tot mai multă lumină; cu cât cunosc mai mult legile românești, cu atât chiar juriștii din acele provincii, temători altădată, nu se sfiesc azi să ceară unificarea în modul arătat. La aceasta au contribuit, mult, unificarea jurisprudenței prin noua lege a Casației, unitatea de organizare judecătorească și alte legi făcute în ultimii ani.

Nu mă îndoiesc că dacă s'ar întrebà poporul, mulțimea, dându-i-se explicațiile cuvenite spre a nu cădeà victimă celor interesați, n'ar fi decât un răspuns: legile României.

www.dacoromanica.ro

Dealminteri în fond nici *nu sunt deosebiri așà de extraordinare* în majoritatea legilor, încât să se turbure cei de dincolo la gândul introducerii legilor de aici. Cei ce cunosc puțin drept comparat, cei ce au aplicat și legile de acolo și cele de aici văd că nu sunt diferențe prea mari, cari ar sdruncinà viața poporului.

Unificarea va turburà — poate — deprinderile practicianilor, cari vor trebuì să muncească cu învățarea celor noui, dar nu din această cauză se va oprì ori întârzià desăvârșirea unității unui neam.

Dacă s'ar cercetà — cu bunăvoința pe care o impune datoria de Român — s'ar vedeà diferențele și s'ar găsì mijloacele de ușurarea înlăturării lor. Și opera s'ar realizà fără multă întârziere.

* * *

Prin urmare *mijlocul cel mai potrivit pentru unificare este introducerea legislației din Vechiul Regat și în nouile teritorii.*

Nimeni, însă, nu poate pretinde ca legile de aici să fie introduse în totul așà cum sunt, pentrucă trebuie să recunoaștem — e o datorie de cinste științifică și de respect al progresului — că *unele dispoziții din aceste legi nu mai corespund cerințelor vremii și trebuesc modificate.* Dacă în legile din ținuturile noui găsim dispoziții mai bune putem sau să le generalizăm introducându-le în legea unitară sau, în orice caz, să nu le înlocuim cu cele din Regat, ci să le păstrăm, cel puțin pentru câtva timp, până când se vor alcătuì, pentru aceà materie, texte uniforme mai bune pentru toată țara.

Vom luà ca exemplu Codul civil. Materia persoanelor este reglementată aproape la fel și peste Carpați. Majoritatea e fixată printr'o lege la 21 ani peste tot. In materia tutelei s'a introdus prin legea de organizare judecătorească modul de administrare prin tribunale și judecătorii ca în Vechiul Regat. In Basarabia e introdus acì Codul civil.

In materia bunurilor și a obligațiilor nu sunt mari diferențe, fiind la bază în genere principiile romane; o deosebire mai însemnată e în privința transmiterii proprietății, care acolo nu se operează numai prin efectul consimțimântului.

Acelaș lucru se poate observà în materia contractelor.

Diferențe mai pronunțate sunt cu privire la situația femeii mă ritate, care e incapabilă după codul nostru, la copiii naturali, soț supraviețuitor, în materia privilegiilor, ipotecilor și în special cu privire la publicitatea drepturilor reale imobiliare, unde avem acolo registrele

www.dacoromanica.ro

de proprietate, cărți funduare, funciare în Bucovina, sau altele similare, mai puțin bine organizate în Basarabia.

Fără îndoială că situația femeii măritată sau celelalte materii nu pot fi schimbate în sensul codului român și nici sistemul cărților funduare nu poate fi înlocuit prin sistemul nostru de publicitate, mai puțin bun.

Pentru femeia măritată, mai ales în urma art. 6 din Constituție, va trebuì să i se dea egalitatea civilă în toată țara; în acest sens s'ar modificà în legea de unificare toate textele din codul civil cari s'ar găsì că trebuesc imediat îmbunătățite.

Cât pentru registrele de proprietate ele ar fi păstrate în Ardeal și în Bucovina și s'ar luà măsuri pentru întocmirea lor, și în restul țării. Ar rămâne astfel neunificată această parte a legislației civile pentru un timp, pe care ar trebuì să ne silim a-l face cât mai scurt.

In acelaș mod s'ar procedà și cu *codul comercial*, *procedura civilă* și celelalte legi. Cât pentru *legea de autentificare* am arătat că e mai bun sistemul vechiului Regat, oricât ar displace notarilor și altora cari nu-l cunosc ori nu-l vor aprecià cu dreptate.

Partea care va părea ceva mai greu de întocmit va fi *procedura civilă*. Luându-se de bază tot cea română, care are foarte multe părți superioare, ea poate fi completată cu unele dispoziții mai ales din cea bucovineană, nu însă în sensul aspru și bogat în nulități și decăderi al legii accelerării. Folosind materialul ce avem, cu un spirit larg, doritor de a ușurà împărțirea justiției, se poate extinde și procedura noastră, în toată țara, fără neajunsuri pentru cetățeni.

Mai ales aplicarea acestei proceduri ar dovedì cât de bună este față de celelalte.

* * *

In toată această problemă a unificării și mai ales în privința realizării ei să nu uităm că noi nu suntem în situația Poloniei, Cehoslovaciei, care acum au luat ființă ca State și cari n'au o legislație cum este a noastră.

Noi avem, cum se știe, o legislație, un Drept românesc, cu care ne putem comparà cu foarte multe din Statele civilizate și pe care n'avem motive să-l părăsim.

Până și în Jugoslavia, a cărei situație diferă de a noastră în multe privințe, tendința dominantă este de a se introduce peste tot legislația din Serbia.

www.dacoromanica.ro

Avem însă un exemplu hotărîtor în sensul propus acì, în modul pe care am spus că l-au întrebuințat Francezii pentru unificare în Alsacia și Lorena.

Am explicat mai sus că numărul mare ori mic al populației, față de Patria mumă, n'are importanță nici la noi și în tot cazul nici numărul nu este contra Vechiului Regat.

In Alsacia și Lorena, după o așteptare care nu se mai puteà lungì, Francezii au introdus prin legile din 1 Iunie 1924, aplicabile dela 1 Ianuarie 1925 legislația civilă și comercială franceză în provinciile desrobite, cu toate că s'a recunoscut superioritatea codului civil german, a codului de comerț, a altor legi, etc.

Operația n'a fost ușoară pentrucă diferențele între acele legi erau foarte mari și numeroase, în materia persoanelor, a tutelei, a regimului dotal, în materia ipotecară, a cărților funciare, etc. Totuș s'a trecut peste toate obiecțiunile și s'a introdus legislația franceză.

S'a făcut excepție, cum ați văzut, numai pentru unele materii, cari — după părerea generală — trebuesc modificate și în legile franceze, cum este situația femeii măritate, cărțile funciare, etc. Dispozițiile privitoare la acestea au fost păstrate dar numai pentru o perioadă de 10 ani, în care e de așteptat că se va face modificările cuvenite și se va stabilì astfel un regim unitar și asupra acestor materii.

La noi lucrul se prezintă mai simplu. N'avem în noile teritorii o legislație cum este cea germană, superioară celei din vechiul Regat; avem în schimb — acì — o legislație, care în unele privințe întrece pe cea franceză. Se poate dar întrebuința mai lesne sistemul utilizat de Francezi, îndreptând unele texte cari pot fi modificate ușor, cum e pentru femeia măritată, pentru căutarea paternității și altele și păstrând pentru un timp — fie de 10 ani — unele instituții care trebuesc introduse în toată țara, cum e aceà a cărților funciare.

Înțeleasă astfel unificarea nu mai apare ca o lucrare de zeci de ani.

* * *

VII. Admițându-se aceste norme de unificare, cum s'ar procedà, care ar fi *modul de lucru?*

La noi, ca și în alte părți s'a întrebuințat *sistemul Comisiunilor extraparlamentare*, mai totdeauna foarte numeroase. Rezultatele n'au fost mulțumitoare. Ceeace s'a făcut în decurs de câțiva ani este foarte puțin. S'a dovedit că sistemul nu e bun. In astfel de Comisiuni nu

www.dacoromanica.ro

se întâlnesc — cum ar trebui — oameni cu aceeaș pregătire, cu aceeaș metodă de lucru, cu o mentalitate oarecum asemănătoare. De aci discuții nesfârșite, de multe ori pentru lucruri elementare, cari n'ar trebui să răpească o clipă din timpul unor oameni însărcinați să rezolve chestiuni mai importante; de aci numeroase divergențe de opinii și mari întârzieri până să se ajungă la stabilirea unor reguli, cari nu totdeauna sunt cele mai bune fiindcă deseori sunt rezultatul unor tranzacții spre a se pune capăt discuțiilor.

Urmează apoi greutățile redactării, care nu poate fi făcută într'o comisie numeroasă, ci tot de unul sau 2 dintre membri; chiar când e alcătuită de aceștia încep alte discuții în Comisie, alte întârzieri și foarte deseori rezultatul nu e mai bun decât de s'ar fi primit redacția celor puțini.

Este aproape neîndoios — în urma experiențelor făcute — că *mijlocul cel mai bun pentru intocmirea ori modificarea legilor este de a le incredința unei singure persoane, bine pregătită și deprinsă cu asemenea lucrări. Cel mult pot fi întrebuințate 2—3 persoane, cari e de preferat să-și împartă materia, să lucreze separat și în urmă să coordoneze lucrările.* Așà s'au și înfăptuit mai toate lucrările mari legislative; așà s'a lucrat codul civil austriac, așà s'au făcut codurile Calimach și Caragea; așà s'au făcut lucrările cari au dus la întocmirea codului civil francez, italian; așà s'a procedat cu codul civil elvețian, opera lui Huber. In acelaș fel, după îndelungate încercări, s'a ajuns la întocmirea Codului civil brazilian, încredințat lui Clovis Bovilacqua, care l-a terminat în 6 luni [1]).

Acest mod e întrebuințat și de Poloni și de Cehoslovaci pentru unele părți din legislație.

Acesta este sistemul pe care-l recomandă aproape toți cari s'au ocupat de chestiune.

De sigur că este cel mai bun sistem fiindcă o lege cere unitate, cere concordanță de principii și texte, ceeace nu se poate stabili decât prin activitatea aceleiaș minți.

De altă parte, elaborarea unei legi fiind o muncă extrem de grea, care cere cunoștințe profunde și întinse și o tehnică specială, ea reclamă persoanele cele mai pregătite în ramura Dreptului, cu o minte capabilă de sintetizare, clară și în stare să dea o redactare precisă,

[1]) *Les transformations du droit dans les principaux pays depuis 50 ans*, vol. II, p. 127 și urm.

www.dacoromanica.ro

care să poată fi înțeleasă ușor și să nu dea naștere, în orice moment, la îndoeli și controverse.

După ce un proiect a fost alcătuit el poate fi supus unei Comisiuni; în tot cazul, după o întinsă publicitate, să fie adunate observațiile și în urmă supus și autorului ori Comisiunii spre a i se da forma definitivă.

Consiliul legislativ la noi revede, uneori întocmește proiectele. Alcătuirea sa și modul de lucru sunt însă susceptibile de diverse observații. Este, între altele, întrebare dacă pentru marea operă a unificării dreptului privat va da rezultatele așà de mult așteptate dela el și dacă nu vor începe iarăș discuțiile îndelungate iar unificarea va întârzià încă mulți ani. In ce ne privește dorim ca acest Consiliu să-și îndeplinească marele rol pentru unificare, cât mai bine și mai curând.

Presupunând că se vor înfăptuì proiectele de unificare, cum vor fi transformate în legi? Dacă se admite sistemul de mai sus ele n'ar fi prea lungi; oricât de mult s'ar vorbì în Parlament asupra lor, tot vor fi votate sau respinse într'un timp relativ scurt.

Dacă însă s'ar face proiecte de transformări mai adânci a legilor din Vechiul Regat sau s'ar face coduri noui, atunci problema devine cu totul grea.

Crețeanu se plângeà la 1859 că nici în 10 ani nu s'ar face unificarea. Azi am puteà spune că nici în 30 de ani nu s'ar terminà trecerea unei asemenea opere prin discuțiile parlamentare. Experiența tuturor țărilor e dovada deplină a greutăților imense pentru a isbutì.

Deaceea s'a recurs la alte sisteme. Pe vremuri erau Comisii mai restrânse. Azi se numește o Comisiune parlamentară, care cercetează proiectul, îl modifică, îl îndreptează ascultând criticele așà că în Parlament discuțiile se reduc. Cam în acest fel s'a procedat la alcătuirea Codului nostru de comerț. Sau se numește o Comisiune parlamentară, care studiază proiectul, aducându-i modificările trebuincioase și-l supune — apoi — Parlamentului. Acesta n'are dreptul decât să-l primească în totul sau să-l respingă, iar nu să-l modifice; deci un procedeu cam în genul Tribunatului din timpul Revoluției franceze, procedeu mai expeditiv, dar care atinge dreptul Parlamentului și care într'un Stat constituțional, nu poate fi stabilit decât cu voia aceluia.

Acest procedeu e propus în Polonia și e admis de Constituția Jugoslaviei (art. 133).

www.dacoromanica.ro

Rămâne ca admisibil sistemul de a se formà de Parlament comisiuni din membrii cei mai pregătiți, care să dea proiectului alcătuirea cea mai nemerită, iar patriotismul parlamentarilor să-i convingă a renunță la prea multe discuții.

In cazul nostru — repet — dacă se admite sistemul introducerii legilor din Vechiul Regat, proiectul sau proiectele de introducere n'ar necesità desbateri prea lungi.

Cu modul arătat până aci, am ajunge ca într'un timp relativ scurt să avem unificarea înfăptuită, în forma cea mai completă ce va fi cu putință în împrejurările de azi.

In urmă, se pot întrunì câte Comisii vor voì cei dornici de discuții și vor alcătuì coduri cât mai perfecte, chiar în zeci de ani. Când vor fi gata, țara le va cunoaște, le va discutà timp de ani, le va primì poate și vom ajunge să avem nu numai aceleași legi în cuprinsul României ci și cele mai bune.

Până atunci însă Statul român va aveà în legile introduse, în chipul ce am propus acì, o legislație unitară, care îl va fi scăpat de pericolul haosului și care-l va consolidà.

Nu va fi o legislație perfectă ci cu oarecare defecte, deși sunt convins că, prin muncă serioasă a oamenilor pregătiți, defectele vor fi cât mai puține.

Chiar cu defecte o legislație uniformă va fi o binefacere pentru neam. Nu e îndoială că e de preferat o legislație uniformă, mai puțin bună, dar realizată mai curând decât o legislație perfectă peste 30 de ani.

* * *

Dacă totuș introducerea în întreaga țară ar necesità o întârziere *se pot luà măsuri cu un caracter parțial.*

Astfel *s'ar puteà face — deocamdată — unificarea pentru Basarabia,* extinzându-se în toată această provincie: codul civil, procedura civilă, legea judecătoriilor de ocoale, legea autentificării, care sunt reclamate de cei. de acolo.

Obiecțiunea că această procedare n'ar fi îngăduită de Constituție este nefondată.

Art. 37 prevede că se vor revizuì toate codicele și legile existente în diferitele părți ale Statului român, spre a se pune în armonie cu Constituția de față și asigură unitatea legislativă, iar până atunci ele rămân în vigoare.

www.dacoromanica.ro

Din acest text rezultă numai că până la revizuire, pentru a fi puse de acord cu Constituția și asigură unitatea, rămân în vigoare, ceeace nu contestă nimeni; de nicăiri nu rezultă că această revizuire și unificare nu se poate face sau aplică treptat, treptat pentru anumite teritorii. Dealtminteri s'a și procedat în acest fel între altele cu extinderea procedurii civile în județele Cahul și Ismail (art. 322 legea organizării judecătorești), cu însăș unele texte din legea Curții de Casație, prin care s'a extins în totul dispozițiile ei pentru Bucovina și Basarabia, lăsându-se însă, în anumite cazuri, Curților de Apel din Ardeal dreptul de a judecă recursurile.

Ar fi apoi curios ca dacă interesele unei provincii ar cere o legiferare urgentă asupra unor chestiuni, în vederea unificării, să nu se poată face nimic pe motiv că nu se realizează unificarea acestor chestiuni în întreaga țară; ar fi consacrarea normei că dacă nu pot face totul, să nu mai fac nimic, ceeace fără îndoială că nu e în spiritul și rostul Constituției.

Dealtfel chiar când se va face unificarea vor fi dispoziții, cari nu se vor puteà aplică îndată în toată țara; așà se va întâmplà când se vor introduce cărțile funduare și în Vechiul Regat, care vor fi înfăptuite treptat, treptat. Nimeni, însă, nu va puteà pretinde că la aceasta s'ar opune Constituția.

Prin urmare, chiar sub forma extinderii numai a unor legi și în alte provincii, dacă se face un pas spre unificare, este necesar să se facă.

* * *

In vederea unificării, erà de dorit ca juriștii să depună mai multă muncă, în loc de a fi pentru sau contra unificării sau de a se mărgini să cunoască numai legile din ținutul fiecăruia. Ar fi fost de mare folos ca în Facultăți și în publicații să se fi făcut cercetări în mod comparativ pentru diferitele legi; din ele s'ar fi văzut care sunt cele mai bune, cele mai potrivite pentru noi și s'ar fi înlesnit opera legiuitorului. Multe din stările de azi ar fi fost înlăturate, ar fi fost schimbate, iar unificarea ar fi realizat mari progrese.

Și acum, încă, utilitatea unor asemenea cercetări este necontestată.

Independent de modalitățile pentru înfăptuirea unificării, să fim cu toții convinși de însemnătatea și necesitatea ei și să lucrăm intens și grabnic pentru îndeplinire.

www.dacoromanica.ro

Este de dorit, mai mult ca oricând, ca în această operă să nu uităm o clipă că nu poate fi vorba de interese locale, de ambițiuni, prejudecăți ci numai de interesele vitale ale neamului.

Unitate deplină în toate domeniile, pe temelii și în spirit românesc, asta e datoria acelora, cari au avut norocul să vadă aevea visul Românismului și care au misiunea să asigure cu dreptate, pentru vecie și în chip solid, întruparea lui măreață.

Aducă fiecare contribuția sa, stăruească cu nestrămutată convingere că unificarea pe teren legislativ este spre binele tuturor, care trăesc în acest Stat și că este, mai ales, o datorie națională care trebuie îndeplinită cât mai curând.

www.dacoromanica.ro

CUPRINSUL

Pag.

Introducere.

I. Necesitatea unificării legislative. Obiecţiuni. 1

II. Note asupra unificării în alte State.

a) Inainte de războiul mondial: Franţa, Austria, Italia, Germania, Elveţia etc.

b) După războiu: Jugo-Slavia, Ceho-Slovacia, Polonia, Italia, Franţa, Uniuni internaţionale. 8

III. Unificarea legislativă dela 1864 — 65 16

IV. Urgenţa unificării. 23

V. Ce s'a lucrat la noi şi cum pentru unificare 26

VI. Cum trebuie înfăptuită unificarea 30

VII. Modul de lucru.

Incheere 38

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro